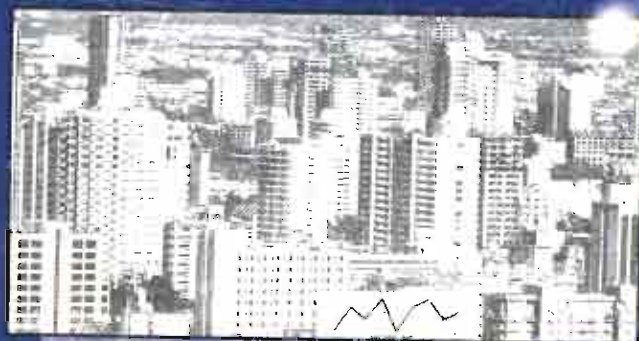

โครงการวิจัยเรื่อง
การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
ของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก

โดย CERC ร่วมกับ IFCT และ KU

รายงานการศึกษาโครงการย่อยที่
ฉบับสมบูรณ์

5

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ลิขสิทธิ์ของ
ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการวิจัย

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
ของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก

รายงานการศึกษาโครงการย่อยที่ 5
การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอ

(ฉบับสมบูรณ์)

เสนอต่อ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ลิขสิทธิ์ของ

ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

30 มิถุนายน 2540

ISBN 974-637-032-4

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก เป็นโครงการวิจัยที่ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นแกนกลางในการประสานงานบริหารโครงการโดยรวมกลุ่มนักวิจัยจาก 3 สถาบัน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อพัฒนาโครงร่างโครงการวิจัย โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2538 ใช้เวลาดำเนินการศึกษาค้นคว้าวิจัยเป็นเวลาทั้งสิ้น 1 ปี 6 เดือน โดยมี ดร.จารุมา อักษรกุล เป็นหัวหน้าโครงการ คณะกรรมการชี้ทิศทางของโครงการวิจัยประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในระดับแนวหน้าของประเทศ ที่มีประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี ได้แก่

- ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ (ประธานคณะกรรมการชี้ทิศทาง)
ประธานคณะกรรมการการค้าเศรษฐกิจ สภาผู้แทนราษฎร
- คุณวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม
เลขาธิการ สนง.คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- คุณเผด็จภัย มีคุณเยี่ยม
ผู้ตรวจราชการกระทรวง กระทรวงอุตสาหกรรม
- คุณกนก พงศ์พิพัฒน์
ประธานกิตติมศักดิ์กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก
สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- คุณกมลชัย ภัทโรดม
กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัทปิโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)
- คุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล
นายกสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย
- คุณวันชัย สมจิต
ผู้จัดการทั่วไป สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป

- คุณพรชัย บุญญกิจจินดา
ผู้อำนวยการอาวุโสฝ่ายโรงงาน
บริษัท ไคสตาร์ อิเล็กทริก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

โครงการวิจัยดังกล่าวแบ่งเป็นโครงการย่อย 8 โครงการ โดยมีคณะผู้ดำเนินการวิจัยประกอบด้วย

1. "การวิเคราะห์สถานภาพความสามารถในการแข่งขันของไทย
ในเศรษฐกิจโลก"

นักวิจัย	ดร.จารุมา อัฐกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 1) ดร.โสติดิธร มัลลิกะมาส ดร.สันติ กิรพัฒน์ อ.สมบุญ รัตนพนากุล
ผู้ช่วยวิจัย	คุณระวิ สมิตะมาน

2. "นโยบายเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ"

นักวิจัย	ดร.ไพฑูรย์ วิบูลชุตติกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 2)
ผู้ช่วยวิจัย	คุณจุฑาทิพย์ โอฬารโกวิท คุณวัชริน มีรอด คุณสกนธ์พรรณ เนียมประดิษฐ์

3. "บทบาทของสถาบันในภาครัฐบาลและภาคเอกชนที่มีต่อการ
เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทย"

นักวิจัย	ดร.อรุณ เกียรติสาร (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 3) ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์ อรสดา เวชฎาพันธุ์
ผู้ช่วยวิจัย	คุณพรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์ คุณรัชพันธุ์ เขยจิตร

4. "การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร"

นักวิจัย ดร.มาฆะสิริ เขาวกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 4)
 คุณบุญเต็ม ตีระวัฒนประเสริฐ
 คุณศานิต แก้วเอียน
ผู้ช่วยวิจัย คุณฐะปะนี มะลิซ้อน

5. "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอ"

นักวิจัย ดร.ธีระ อึ้งกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 5)
 คุณธีรพันธ์ ทันจิตต์
 คุณสุมาลี ด้านธำรงกุล
 คุณกฤติยา ศรีสุนารณ
 คุณสายสุรีย์ ศิริเลิศพิทักษ์กุล

6. "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า"

นักวิจัย ดร.ธีระ อึ้งกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 6)
 คุณสุวิสาส์ กลัดแก้ว
 คุณจิราวิไล ธารณปกรณ
 คุณเกษม หาญชาญพานิชย์

7. "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทย"

นักวิจัย คุณศิริกุล จงธนสารสมบัติ (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 7)
 คุณเจริญเดช จิตรสกุลเกษ
 คุณเบญจพล จันทร์เจริญ
 คุณอรอุมา แววศรี

8. "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมปิโตรเคมี"

นักวิจัย	ดร.พงศา พรชัยวิเศษกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 8) คุณรัชจรินทร์ พรชัยวิเศษกุล
ผู้ช่วยวิจัย	คุณสุรางค์ รุกขอนันตกุล คุณจักรพันธ์ เด่นดวงบริพันธ์ คุณพีรณัฐ แดงสกุล

คณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ ดร.ธีระ อัจกุล

นักวิจัย

คุณธีรพันธุ์ ทันจิตต์
คุณสุมาลี อานันทนสกุล
คุณกฤติยา ศรีสุนารต
คุณสายสุรีย์ ศิริเลิศพิทักษ์

คณะกรรมการชี้ทิศทาง ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ (ประธานคณะกรรมการชี้ทิศทาง)
 คุณวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม
 คุณเผด็จภัย มีคุณเยี่ยม
 คุณวันชัย สมชิต
 คุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล (กรรมการชี้ทิศทางโครงการย่อยที่ 5)
 คุณกนก พงศ์พิพัฒน์
 คุณพรชัย บุญญกิจจินดา
 คุณกมลชัย ภัทโรดม

คำนำ

รายงานผลการศึกษาวิจัยเรื่อง "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอ" นี้ เป็นโครงการย่อยที่ 5 ของโครงการวิจัยเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก ซึ่งประกอบด้วยโครงการย่อยรวม 8 โครงการ โดยได้รับทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้ทำการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างของอุตสาหกรรมสิ่งทอ ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ ภาวะการตลาดและการแข่งขันทั้งในและต่างประเทศ คู่แข่งที่สำคัญของไทย นโยบายรัฐบาลมาตรการการค้าและกลุ่มการค้าที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย ปัญหาสำคัญของอุตสาหกรรม ตลอดจนสรุปข้อเสนอแนะแนวทางการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลก ซึ่งในการดำเนินการศึกษานี้คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งทุติยภูมิ และการออกสำรวจสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ และบุคคลที่เกี่ยวข้องของภาครัฐ และได้มีการรายงานความก้าวหน้าในการศึกษาต่อที่ประชุมคณะกรรมการชี้ทิศทางเป็นระยะจนการศึกษาเสร็จสมบูรณ์ และได้มีการจัดสัมมนาย่อย 1 ครั้ง สัมมนาใหญ่ 1 ครั้ง เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมที่มาจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชนที่สนใจและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมนี้

คณะผู้ศึกษาใคร่ขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ผู้ให้ทุนการศึกษารั้งนี้ ท่านคณะกรรมการชี้ทิศทางทุกท่าน คุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการชี้ทิศทางและเป็นพี่ปรึกษาในโครงการศึกษานี้ ที่กรุณาให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็น ตลอดจนข้อมูลอุตสาหกรรม ในการดำเนินการศึกษา คุณสาธิต ศิริรังคมานนท์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และคุณวิโรจน์ อมตกุลชัย ประธานสหพันธ์อุตสาหกรรมสิ่งทอแห่งประเทศไทย ซึ่งกรุณาเป็นผู้วิจารณ์รายงานการศึกษา ท่านนายกสมาคมและท่านผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มทุกท่านที่กรุณาให้สัมภาษณ์ และตอบข้อซักถามให้ข้อมูลของอุตสาหกรรม รวมทั้งข้อคิดเห็นต่าง ๆ แก่คณะผู้วิจัย ห้องสมุดของอุตสาหกรรมสิ่งทอ ท่านผู้อำนวยการกองและเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลความรู้และความเข้าใจในอุตสาหกรรมนี้ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าส่งออก และที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสถิติการค้าระหว่างประเทศ ท้ายสุดขอขอบคุณผู้ประสานงานโครงการและพนักงานจัดพิมพ์รายงานการศึกษาที่ทำให้การศึกษารั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์

คณะผู้วิจัย

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มนับว่ามีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ประเทศสูงสุดในหมวดอุตสาหกรรม คือมีมูลค่าเพิ่ม 225,691 ล้านบาท ในปี 2538 นอกจากนี้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มยังเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศมากเป็นอันดับต้นๆ เมื่อเปรียบเทียบกับภาคส่งออก ของสินค้าประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะเครื่องนุ่งห่มเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าการส่งออกสูงที่สุด เป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมสนับสนุนต่างๆ อีกหลายอุตสาหกรรม เช่น ชีพ กระดุม แถบยางยืด เป็นต้น อีกทั้งยังก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมากอีกด้วย

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มประกอบด้วยอุตสาหกรรมย่อยหลายอุตสาหกรรมด้วยกัน คือ อุตสาหกรรมเส้นใย อุตสาหกรรมปั่นด้าย อุตสาหกรรมทอผ้า อุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ และอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม โดยอุตสาหกรรมย่อยทั้ง 5 นี้ มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทั้งระบบ กล่าวคือ ผลผลิตที่ได้จากอุตสาหกรรมเส้นใย จะนำมาเป็นวัตถุดิบสำคัญในการปั่นด้าย เพื่อให้ได้เส้นด้ายออกมา และในอุตสาหกรรมทอผ้าจะนำเส้นด้ายมาทำการทอเพื่อให้เป็นผ้าผืนหรือนำเส้นด้ายมาถักเพื่อเป็นผ้าถัก เมื่อได้ผ้าผืนออกมาแล้วจะต้องนำผ้าผืนที่ได้ไปผ่านกระบวนการฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จเพื่อให้ได้ผ้าผืนสำเร็จรูปที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ ก่อนที่จะส่งไปให้อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มทำการตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปและเครื่องนุ่งห่มต่อไป

จากความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมย่อยทั้ง 5 ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถแบ่งอุตสาหกรรมได้เป็น 3 ชั้น คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้น ได้แก่ อุตสาหกรรมเส้นใย ชั้นกลาง ได้แก่ อุตสาหกรรมปั่นด้าย ทอผ้า และฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ และขั้นปลาย ซึ่งหมายถึงอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมสิ่งทอแต่ละชั้นนั้นจะใช้ปัจจัยการผลิตที่สำคัญแตกต่างกันไป ดังนี้

อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้น มีการใช้เงินทุนและ พลังงานสูง เนื่องจากมีการใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูงจากต่างประเทศ และการใช้แรงงานมีน้อย

อุตสาหกรรมสิ่งทอชั้นกลางจะมีการใช้ปัจจัยการผลิตต่างกันในแต่ละอุตสาหกรรมย่อย กล่าวคือ อุตสาหกรรมปั่นด้าย เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนและพลังงานค่อนข้างสูง เนื่องจากในกระบวนการผลิตต้องใช้เครื่องจักรอัตโนมัติในทุกขั้นตอน นอกจากนี้ขนาดการลงทุนต้องใหญ่เพื่อก่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) แต่ทั้งนี้ขนาดการลงทุน และการใช้เงินทุนยังต่ำกว่าอุตสาหกรรมเส้นใยอยู่มาก อุตสาหกรรมทอผ้า เดิมเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเป็นหลัก (Labor Intensive) แต่ในปัจจุบันมีการใช้ทุนสูงขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีการทอผ้ามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการใช้ทุนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเครื่องทอผ้าที่พัฒนาขึ้นใหม่สามารถทำงานได้เร็วขึ้นและอัตโนมัติมากขึ้น เป็นผลให้เกิดการ

ประหยัดแรงงาน นอกจากนี้การควบคุมคุณภาพผ้าผืนยังสามารถทำได้ดีกว่า อุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ เป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้น้ำ และสารเคมี เป็นจำนวนมากในกระบวนการผลิต และก่อให้เกิดน้ำเสียเป็นจำนวนมาก อุตสาหกรรมนี้จึงต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสียสูง นอกจากนี้ อุตสาหกรรมนี้ยังต้องการผู้เชี่ยวชาญด้านเคมีสิ่งทอ เนื่องจากการฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ จะมีรายละเอียดทางเทคนิคมาก และแตกต่างกันไปตามชนิดของสีและเส้นใยที่ใช้ การผสมสีให้เกิด Shade สีต่างๆ ตามต้องการ และเทคนิคการแต่งสำเร็จอื่นๆ ชนิด

อุตสาหกรรมสิ่งทอชิ้นปลาย เป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานมากที่สุด (Labor Intensive) การ ใช้เงินทุนและพลังงานมีน้อยมาก และยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของ ประเทศมากทั้งในส่วนของ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ระบบเศรษฐกิจสูงถึง 134,721 ล้านบาท ในปี 2538 และสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศสุทธิ 83,414 ล้านบาท ในปี 2539

เทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ส่วนใหญ่จะเป็นเทคโนโลยีเก่า และไม่ค่อยมีการพัฒนามากนัก ในขณะที่เทคโนโลยีการผลิตสิ่งทอของโลกมีการพัฒนาไปมาก ยกเว้น อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ ที่มีเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย เพราะผู้ผลิตส่วนใหญ่ร่วมทุนกับนักลงทุน ชาวต่างประเทศ อุตสาหกรรมทอผ้าและอุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ เป็นอุตสาหกรรม ที่จำเป็นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตมากที่สุด เนื่องจากเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตเป็น เครื่องจักรสมัยเก่าที่ใช้มานานแล้ว และประสิทธิภาพการผลิตต่ำกว่าเครื่องจักรสมัยใหม่มาก

การใช้วัตถุดิบในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม มีทั้งที่ใช้วัตถุดิบในประเทศ และต่าง ประเทศในสัดส่วนที่แตกต่างกัน อุตสาหกรรมเส้นใยต้องอาศัยวัตถุดิบจากต่างประเทศเกือบทั้งหมด เนื่องจากผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเส้นใยประดิษฐ์ และฝ้ายที่ใช้เป็นวัตถุดิบใน การผลิตเส้นใยฝ้าย ยังไม่สามารถผลิตได้อย่างเพียงพอในประเทศ และอุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ ต้องอาศัยการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูงโดยเฉพาะสี และสารเคมี ที่ ยังไม่มีการผลิตได้ในประเทศ สำหรับอุตสาหกรรมปั่นด้าย ทอผ้า และเครื่องนุ่งห่ม มีการใช้วัตถุดิบทั้ง ในประเทศและต่างประเทศ โดยวัตถุดิบที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติพิเศษ ซึ่งไม่สามารถผลิตได้ในประเทศ เพราะผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่ผลิตได้ในประเทศส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์พื้น ฐาน (Standard)

การที่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทั้งระบบได้นั้น อุตสาหกรรมย่อยในระบบต้องสามารถพึ่งพากันได้อย่างต่อเนื่อง โดยการพึ่งพาวัตถุดิบขั้นต้นและกึ่ง สำเร็จรูปจากต่างประเทศต้องมีให้น้อยที่สุด เพื่อก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรในประเทศให้เกิดประโยชน์ สูงสุด แต่ในความเป็นจริงแล้วอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยยังไม่สามารถพึ่งพากันได้ อย่างสมบูรณ์และต่อเนื่องเป็นระบบในแต่ละขั้นตอนการผลิต ทั้งนี้เนื่องมาจากการขาดการพัฒนา

เทคโนโลยีให้ทันสมัยและวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกันทั้งระบบ อันเป็นผลมาจากการปรับตัวไม่ทันกาล (Time Lag) ในอุตสาหกรรม ฉะนั้นในการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ไม่ว่าจะเป็นขั้นใดจะต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กันทั้งระบบ เพื่อจะได้ทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยเกิดความแข็งแกร่ง

ภาวะตลาดของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มนั้น สามารถแบ่งออกเป็นตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ โดยลักษณะตลาดของผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศจะมีความเกี่ยวเนื่องและสอดคล้องกันเป็นระบบตามโครงสร้างการผลิต คือ ความต้องการในผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม จะเป็นตัวกำหนดความต้องการในผลิตภัณฑ์ ผ้าผืน เส้นด้าย และเส้นใย ตามลำดับ ซึ่งแต่เดิมตลาดเป็นตลาดของผู้ขายมากกว่า แต่ปัจจุบันตลาดจะเป็นตลาดของผู้ซื้อมากขึ้น โดยเฉพาะในผลิตภัณฑ์สิ่งทอขั้นต้นและขั้นกลาง เนื่องมาจากความต้องการใช้ในเครื่องนุ่งห่มในช่วงที่ผ่านมามีการขยายตัวเพิ่มขึ้นมีผลให้มีผู้ผลิตเข้ามาในตลาดมากขึ้นประกอบกับผู้ผลิตรายเดิมก็มีการขยายปริมาณการผลิตมีผลทำให้เกิดอุปทานส่วนเกิน (Excess Supply) เกิดขึ้น ยังผลให้ตลาดมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น

สำหรับความต้องการใช้ในผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศ มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปี แต่หากพิจารณาให้ดีแล้วในช่วงตั้งแต่ปีพ.ศ. 2535 เป็นต้นมา อัตราการขยายตัวของความต้องการใช้ในแต่ละผลิตภัณฑ์เริ่มขยายตัวเพิ่มในอัตราที่ลดลงตามสภาวะอุตสาหกรรมที่เริ่มชะลอตัว สำหรับการสนองตอบความต้องการในประเทศนั้น ผลิตภัณฑ์สิ่งทอกว่าร้อยละ 70-80 และผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มกว่าร้อยละ 50 ที่ผลิตได้ในประเทศเป็นการผลิตเพื่อใช้ในประเทศ และมีแนวโน้มผลิตเพื่อใช้ในประเทศมากขึ้นโดยเฉพาะในหมวดผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ในประเทศจะสามารถสนองตอบความต้องการได้ แต่ก็เพียงระดับหนึ่งเท่านั้นในบางส่วนยังคงต้องมีการนำเข้าอยู่โดยเฉพาะในหมวดผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เช่น โยผ้าย เส้นด้าย เส้นใยประดิษฐ์ เป็นผลเนื่องมาจากราคานำเข้าที่ต่ำกว่า ข้อตกลงทางธุรกิจ หรือเป็นสินค้าที่มีลักษณะที่ยังไม่สามารถผลิตได้ในประเทศ เป็นต้น และเริ่มมีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าที่ลดลงโดยเฉพาะเส้นใยประดิษฐ์ เนื่องจากการผลิตในประเทศสามารถสนองตอบความต้องการในประเทศได้เพียงพอแล้วจึงชะลอการนำเข้า ส่วนสินค้าในหมวดเครื่องนุ่งห่มแม้มีมูลค่าการนำเข้าไม่สูงนักแต่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของการนำเข้าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาสูงถึงร้อยละ 32.9 ต่อปี สำหรับแหล่งนำเข้าของผลิตภัณฑ์สิ่งทอขั้นต้นส่วนใหญ่นำเข้าจากสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ส่วนผลิตภัณฑ์ขั้นกลางและขั้นปลายจะนำเข้าจากประเทศในแถบเอเชีย คือ จีน ไต้หวัน และฮ่องกง เป็นส่วนใหญ่ สำหรับการนำเข้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในปี 2539 มีการขยายตัวลดลงร้อยละ 2.0 เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน

ด้านตลาดต่างประเทศนั้น ไทยเป็นประเทศส่งออกเครื่องนุ่งห่มที่สำคัญรายหนึ่งของโลกโดยครองส่วนแบ่งตลาด 1 ใน 10 ของประเทศผู้ส่งออกสำคัญ มีส่วนแบ่งตลาดอยู่ในสัดส่วนประมาณร้อยละ 26-33 ในช่วง 8 ปีที่ผ่านมา นับว่าเป็นส่วนแบ่งตลาดที่ไม่สูงมากนัก ซึ่งคิดว่าไทยน่าจะรักษาส่วนแบ่งตลาดนี้ได้ไม่ยาก ส่วนการส่งออกสิ่งทอรวมของโลกนั้นไทยยังมีส่วนแบ่งตลาดน้อยมากประมาณร้อยละ 0.6-1.0 เท่านั้น

สำหรับตลาดของผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในต่างประเทศนี้แยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ตลาดภายใต้ข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ (MFA Multi Fibre Arrangement) และ ตลาดนอกข้อตกลง (Non-MFA)

ตลาดภายใต้ข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ (MFA Multi Fibre Arrangement) ได้แก่ประเทศอุตสาหกรรม 18 ประเทศ คือ สหภาพยุโรป (15 ประเทศ) สหรัฐอเมริกา นอร์เวย์ และแคนาดา เป็นตลาดที่เป็นผลมาจากการตกลงทางการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของกลุ่มประเทศผู้นำเข้าบางประเทศกับประเทศผู้ส่งออก โดยมีการกำหนดโควตาและอัตราการขยายตัวของโควตาในแต่ละปีให้แก่ประเทศผู้ส่งออก

ในตลาด MFA ตลาดสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดหลักของไทยโดยเฉพาะในผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มเป็นตลาดที่ยังมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องอยู่มีการขยายตัวเฉลี่ยในช่วง 7 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2532-2538) ในอัตราร้อยละ 17 และในช่วง 11 เดือนแรกของปีพ.ศ. 2539 ขยายตัวในอัตราร้อยละ 6 จึงนับว่าเป็นตลาดที่ยังสดใสอยู่ ส่วนตลาดสหภาพยุโรปนั้นตลาดที่สำคัญคือ เยอรมนี สหราชอาณาจักร และฝรั่งเศส โดยมีการขยายตัวเฉลี่ยในช่วง 7 ปีที่ผ่านมาเพียงร้อยละ 7 ต่อปี และในช่วง 11 เดือนแรกของปีพ.ศ. 2539 มูลค่าการส่งออกเครื่องนุ่งห่มไทยไปสหภาพยุโรปลดลงจากปีก่อนถึงร้อยละ 7 เนื่องจากในช่วงตั้งแต่ปีพ.ศ. 2536 เป็นต้นมา ตลาดสหภาพยุโรปเริ่มหันไปนำเข้าเครื่องนุ่งห่มจากกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกมากขึ้น

ตลาดนอกข้อตกลง (Non-MFA) เป็นตลาดส่งออกทั่วไปที่ไม่มีข้อกำหนดในการควบคุมการส่งออกไม่มีระบบโควตา ประเทศผู้ส่งออกสามารถส่งออกสินค้าเข้าไปในตลาดได้โดยเสรี

ประเทศที่เป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทยในตลาดนี้ คือ ญี่ปุ่น ซึ่งในช่วงปี 7 ปีที่ผ่านมา มีการขยายตัวที่ค่อนข้างสูงอยู่ คือเฉลี่ยร้อยละ 11.7 ต่อปี และเริ่มชะลอตัวลงในปีพ.ศ. 2539 ตามภาวะการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่ชะลอตัว ส่วนตลาดอื่นๆ เช่น ตลาดตะวันออกกลาง ได้แก่ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ซาอุดีอาระเบีย และตลาดยุโรปตะวันออกนั้น แม้ว่าในช่วง 7 ปีที่ผ่านมาจะมีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยที่สูงกว่าร้อยละ 16.7 และ 63.8 ต่อปี ตามลำดับก็ตาม แต่ในระยะหลังตลาดนี้เริ่มมีการขยายตัวลดลงเนื่องจากลักษณะตลาดเป็นตลาดของสินค้าระดับล่างและการนำเข้าสินค้าของกลุ่มนี้ส่วนใหญ่

เป็นการนำเข้าไปจำหน่ายต่อ (re-export) ทำให้สินค้าที่มีราคาถูกลงกว่าจากจีน อินเดีย เวียดนาม และอินเดียเริ่มเข้าไปตีตลาดแทนไทยมากขึ้น

ส่วนการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มใน ปีพ.ศ. 2538 นั้นมีมูลค่าสูงกว่า 160,000 ล้านบาท เป็นการส่งออกเครื่องนุ่งห่มในสัดส่วนร้อยละ 61 ในสัดส่วนนี้เป็นการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปมากที่สุดกว่าร้อยละ 94.4 เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มการส่งออกของผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มแล้วพบว่า มีแนวโน้มที่ลดลงมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 แล้ว โดยพิจารณาจากอัตราการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงทั้งในหมวดสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม สำหรับในปีพ.ศ. 2539 มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มลดลงถึงร้อยละ 14.2 โดยเฉพาะในส่วนของการส่งออกเครื่องนุ่งห่มที่ลดลงถึงร้อยละ 21 และผลิตภัณฑ์สิ่งทอมีการขยายตัวลดลงร้อยละ 0.7 เมื่อเทียบกับปีก่อนก็ตาม ซึ่งต่ำกว่าอัตราการขยายตัวเฉลี่ยในช่วง 4 ปีที่ได้มีการขยายตัวประมาณร้อยละ 17.3 ต่อปี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่การส่งออกสิ่งทอไทยจะเริ่มลดลง

จากการที่เกิดปัญหาข้อมูลการส่งออกไทยและประเทศคู่ค้าบางประเทศที่ไม่ตรงกันในปี 2538 มีผลทำให้มูลค่าการส่งออกสูงผิดปกติ ดังนั้นจากปรับมูลค่าการส่งออกในปีพ.ศ. 2538 ใหม่ พบว่ามูลค่าการส่งออกเครื่องนุ่งห่มไทยนั้นมีการขยายตัวที่ลดลงมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 แล้ว คือ ลดลงถึงร้อยละ 5.2 เมื่อเทียบกับปีพ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งชี้ได้ว่า การส่งออกเครื่องนุ่งห่มไทยนั้นเริ่มมีปัญหาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 แล้ว

สำหรับส่วนแบ่งตลาดของไทยในตลาดส่งออกของแต่ละผลิตภัณฑ์ย่อยนั้น มีรายละเอียดในแต่ละผลิตภัณฑ์ดังนี้คือ

ผลิตภัณฑ์เส้นใยประดิษฐ์นั้นในตลาดหลักไม่ว่าจะเป็นตลาดในเอเชียใต้ เอเชียเหนือ และจีน ไทยมีส่วนแบ่งตลาดที่เพิ่มขึ้นโดยตลอด แต่มีส่วนแบ่งตลาดในเอเชียเหนือ และจีน ไม่มากนักเพียงร้อยละ 2-3 เท่านั้น ส่วนในตลาดเอเชียใต้มีส่วนแบ่งตลาดสูงกว่า คือร้อยละ 6-7 สำหรับในตลาดอาเซียนนั้นส่วนแบ่งตลาดของไทยค่อนข้างผันผวนในทิศทางที่ลดลง

ผลิตภัณฑ์เส้นด้าย ส่วนแบ่งตลาดของไทยในตลาดเอเชียเหนือและจีน และตลาดอาเซียนยังคงมีแนวโน้มที่ดีแม้จะมีส่วนแบ่งตลาดไม่ถึงร้อยละ 2 ก็ตาม ส่วนในตลาดสหภาพยุโรปนั้นเนื่องจากเป็นตลาดในข้อตกลงมีผลให้ส่วนแบ่งตลาดของไทยในตลาดนี้ค่อนข้างคงที่ประมาณร้อยละ 0.8-1.1 เท่านั้น

ผลิตภัณฑ์ผ้าผืนนั้น ตลาดหลัก คือ ตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งไทยมีส่วนแบ่งตลาดไม่มากนักประมาณร้อยละ 1 และค่อนข้างคงที่ ส่วนในตลาดอเมริกา ไทยมีส่วนแบ่งตลาดประมาณร้อยละ 2-3 มีแนวโน้มที่จะลดลงมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2535 เป็นผลมาจากข้อตกลงในการรวมกลุ่มการค้าเสรีอเมริกาเหนือ ทำให้มีการนำเข้าจากเม็กซิโกมากขึ้น ส่วนในตลาดเอเชียเหนือและอาเซียนไทยมีส่วนแบ่งตลาดค่อนข้างน้อยประมาณร้อยละ 0.6 และ 1.7 ตามลำดับ และการเคลื่อนไหวของส่วนแบ่งตลาดค่อนข้างผันผวน

ผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม ส่วนแบ่งตลาดเสื้อผ้าสำเร็จรูปในตลาดหลักคือ ตลาดอเมริกาเหนือ และตลาดญี่ปุ่น ยังมีแนวโน้มการเติบโตที่ดี แต่เริ่มขยายตัวช้าลงในปีพ.ศ. 2536 เป็นต้นมา โดยครอง ส่วนแบ่งตลาดอยู่ระหว่างร้อยละ 2.0-2.7 ในตลาดสหรัฐอเมริกา และร้อยละ 2.6-3.3 ในตลาดญี่ปุ่น ส่วนในตลาดสหภาพยุโรปนั้นไทยเรามีส่วนแบ่งตลาดค่อนข้างคงที่ในสัดส่วนร้อยละ 1.5-1.6 เท่านั้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ส่วนแบ่งตลาดของผู้ผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยในแต่ละตลาดนั้นมี สัดส่วนในช่วงปีพ.ศ. 2531-2537 ไม่มากนักอยู่ระหว่างร้อยละ 3-4 ซึ่งในการรักษาสวนแบ่งตลาดนี้ไว้ก็ คงทำได้ไม่มากนัก ผู้ประกอบการควรมีการพัฒนาทั้งทางด้านผลิตภัณฑ์ การตลาด และการบริหาร งานก็จะสามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ แต่อย่างไรก็ตามจากการที่อุตสาหกรรมนี้จะเติบโตต่อไปหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นอยู่ด้วยตลาดต่างประเทศอย่างเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ในผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งมีการส่งออกเป็นหลักนั้น ตลาดในประเทศก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เนื่องจากเป็นตลาด ที่มีขนาดใหญ่ที่มีมูลค่าคิดเป็นกว่าร้อยละ 52.6 ของมูลค่าผลผลิตเครื่องนุ่งห่มที่ผลิตในประเทศ ซึ่งมีมูลค่ามากกว่าตลาดส่งออกถึง 20,000 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2538 ดังนั้นถ้าหากสามารถรักษาสวนแบ่ง ตลาดหรือขยายตลาดในประเทศให้เพิ่มขึ้นแล้วก็สามารถทำให้อุตสาหกรรมเติบโตต่อไปได้เช่นกัน ดังนั้นตลาดในประเทศของผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม จึงนับเป็นตลาดที่สำคัญตลาดหนึ่งไม่น้อยไปกว่าตลาดส่งออก

เมื่อเปรียบเทียบอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญ เช่น จีน อินเดียเซีย และเวียดนาม ซึ่งนับได้ว่าเป็นประเทศที่ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมกล่าวถึงเสมอว่าเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทย โดยเฉพาะในตลาดส่งออกเครื่องนุ่งห่มหลัก อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ทั้งนี้เมื่อศึกษาเปรียบเทียบอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของทั้ง 3 ประเทศกับไทยแล้ว ได้ข้อสรุปในประเด็นของข้อได้เปรียบของประเทศคู่แข่งชั้นที่มีต่อประเทศไทย

ต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า โดยเฉพาะในส่วนของวัตถุดิบในอุตสาหกรรมขั้นต้นที่ถูกกว่าไทย เนื่องจากประเทศคู่แข่งมีทรัพยากรน้ำมันและก๊าซธรรมชาติเป็นปริมาณมาก จึงสามารถผลิตปิโตรเคมี ภัณฑ์ได้ในราคาต่ำ ทั้งยังเก็บภาษีนำเข้าผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ต่ำกว่าไทยอีกด้วย ค่าจ้างแรงงานต่ำกว่า โดยในปี 2537 ไทยมีอัตราค่าจ้างแรงงานสูงกว่าจีน อินเดียเซีย และเวียดนามถึง 2.94 3.06 และ 3.61 เท่า ตามลำดับ นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของค่าแรงของคู่แข่งยังต่ำกว่าไทยอีกด้วย

จำนวนประชากรมากกว่าไทย และมีความขยันขันแข็งเป็นพิเศษ ทำให้กำลังความสามารถในการผลิตป้อนตลาด และโอกาสในการครองตลาด ของจีนและอินเดียเซียมากกว่าไทย โดยพิจารณาได้จากปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในแต่ละปีเปรียบเทียบกัน และนอกจากนี้อุตสาหกรรมก็มีความหวังที่จะเติบโตในเชิงขนาดสูงกว่าไทย

การให้ความสำคัญแก่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ในประเทศจีน อินเดีย และเวียดนาม ต่างให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศตั้งแต่เริ่มแรกของการพัฒนาประเทศ ดังนั้นอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศคู่แข่งจึงได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากรัฐบาลค่อนข้างเต็มที่และต่อเนื่อง ประเทศคู่แข่งมีการตั้งสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอนานแล้ว ส่วนไทยเพิ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม 2539 ที่ผ่านมานี้เอง นอกจากนี้ประเทศคู่แข่งยังมีแผนแม่บทในการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งจะเป็นเครื่องชี้ทิศทางและนำทางไปสู่จุดหมาย แต่ไทยยังขาดในส่วนนี้

ข้อเสียเปรียบของประเทศคู่แข่งที่มีต่อไทย เรื่องเทคโนโลยีและประสิทธิภาพในการผลิต ซึ่งจีนและเวียดนามต่ำกว่าไทยเนื่องจากทั้งสองประเทศพึ่งออกจากระบบเศรษฐกิจสังคมนิยม ขณะที่อินเดียใกล้เคียงหรือสูงกว่าไทยไม่มากนัก นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องของกฎระเบียบของรัฐ และความไม่มีเสถียรภาพทางการเงิน เช่น ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินเฟ้อสูง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการประกอบการในอุตสาหกรรมต่างๆ ไม่เฉพาะแต่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเท่านั้น

ศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย นอกจากจะขึ้นอยู่กับการพัฒนาของผู้ประกอบการ ทั้งทางด้านการผลิต การตลาด และการจัดการต่างๆ อย่างต่อเนื่องแล้ว ปัจจัยภายนอกอย่างเช่น นโยบายรัฐบาล มาตรการการค้า และกลุ่มการค้าต่างๆ ก็มีผลต่อศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอเช่นกัน

นโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย มีทั้งทางด้านการควบคุมดูแลปริมาณการผลิตให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดโดยการระงับหรืออนุญาตให้ตั้งหรือขยายโรงงานตามภาวะการผลิตและการส่งออก การคุ้มครองอุตสาหกรรมสิ่งทอภายในประเทศโดยการกำหนดอัตราภาษีนำเข้าเส้นใย เส้นด้าย ผ้าผืน และเสื้อผ้าสำเร็จรูป รวมทั้งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอในอัตราที่ค่อนข้างสูง การส่งเสริมด้านการลงทุน ด้านภาษีอากร ด้านการเงิน ด้านการตลาดและด้านวิชาการ

ที่ผ่านมา นโยบายรัฐบาลที่มีต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยจะเน้นในด้านการควบคุมดูแลปริมาณการผลิตเพื่อให้เกิดความสมดุลภายในอุตสาหกรรมและการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศมากกว่าการส่งเสริมอุตสาหกรรมให้มีความสามารถในการแข่งขัน ทำให้ผู้ประกอบการภายในประเทศอยู่ในภาวะที่มีการแข่งขันไม่รุนแรงนัก ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการไม่มีการพัฒนาทั้งทางด้านการผลิต การตลาด หรือการจัดการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังก่อให้เกิดความไม่สมดุลในโครงสร้างของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

ส่วนมาตรการสนับสนุนด้านอื่น ๆ ก็ไม่ได้ช่วยอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มอย่างจริงจัง แม้แต่องานด้านวิชาการก็ยังมีข้อจำกัดในการให้บริการ เนื่องจากเป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งไม่มีความอิสระในการบริหารและได้รับเงินสนับสนุนเพื่องานวิจัยไม่เพียงพอ ทำให้อุตสาหกรรมได้รับบริการจากหน่วยงานนี้ไม่มากเท่าที่ควร

มาตรการการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในตลาดโลกจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการค้าจากการเดิมที่อยู่ภายใต้ข้อตกลงการค้าสิ่งทอระหว่างประเทศซึ่งเป็นสัญญาพหุภาคี ที่เรียกว่า MULTI FIBRE ARRANGEMENT หรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า MFA คือ มีการกำหนดปริมาณโควตาโดยประเทศผู้ส่งออกตกลงที่จะจำกัดปริมาณการส่งออกของตนเอง มาอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของ WTO เพื่อให้การค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของโลกมีการดำเนินการอย่างเสรีโดยการลดอุปสรรคทางการค้า ทั้งมาตรการภาษี และมาตรการที่มีใช้ภาษี คือ ประเทศสมาชิกจะต้องยกเลิกการควบคุมโควตาทั้งหมดโดยค่อย ๆ ยกเลิก MFA และจะต้องลดภาษีนำเข้าให้เป็นไปตามข้อผูกพันของ WTO ภายใน 10 ปี คือ ระหว่างปี 2538-2547 และหลังจากปี 2548 เป็นต้นไป การค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของโลกจะมีการดำเนินการอย่างเสรี

มาตรการการค้าเสรีนี้จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงปี 2538-2547 เป็นช่วงที่ประเทศสมาชิกของ WTO จะต้องทยอยขยายปริมาณโควตา ทำให้ไทยมีโอกาสขยายการส่งออกได้มากขึ้น จากการศึกษาของ ดร.ศุภักษร ศุภขาลสัย พบว่า ในกรณีของสินค้าเครื่องนุ่งห่มในตลาดสหรัฐอเมริกา ในปี 2537 ไทยมีปริมาณโควตา 209 ล้านตารางเมตรหรือคิดเป็นร้อยละ 4 ของปริมาณโควตานำเข้าเครื่องนุ่งห่มรวม จะได้รับการจัดสรรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5 ของปริมาณโควตานำเข้ารวม

ช่วงปี 2548 เป็นต้นไป การค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะมีการแข่งขันรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากเป็นเวลาที่มีการดำเนินการค้าอย่างเสรี ไม่มีการจำกัดปริมาณโควตา ประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันต่ำจะไม่สามารถอยู่รอดได้ เนื่องจากไม่ได้รับการจัดสรรปริมาณโควตานำเข้ามาช่วยในการส่งออกเหมือนในอดีต ส่วนประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันสูงจะไม่ถูกจำกัดปริมาณการส่งออกโดยโควตาอีกต่อไป ผู้ประกอบการที่มีการปรับตัวอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการผลิต การตลาด รวมทั้งการจัดการต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้การผลิตมีประสิทธิภาพ ต้นทุนการผลิตต่ำ ผลิตสินค้าที่เป็นไปตามความต้องการของตลาด จำหน่ายในราคาที่เหมาะสม และส่งมอบสินค้าได้ทันตามเวลาที่กำหนดจะเป็นผู้ประกอบการที่สามารถอยู่รอดได้

การรวมกลุ่มการค้าที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่ทำการศึกษานี้ ได้แก่ เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA)

เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) เป็นการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน 7 ประเทศ ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ บรูไน และเวียดนาม โดยการขจัด ยกเลิก ลดอุปสรรคต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านภาษีอากรหรืออุปสรรคที่มีใช้ภาษีอากรเพื่อให้การค้าและการเคลื่อนย้ายสินค้าภายในอาเซียนเป็นไปอย่างเสรียิ่งขึ้น รวมทั้งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับประเทศนอกกลุ่ม และยังเป็นการรักษาสภาพประโยชน์ของกลุ่มในการสร้างอำนาจต่อรองทางการค้ากับกลุ่มการค้าอื่น ๆ และเพื่อส่งเสริมการลงทุนทั้งภายในกลุ่มและนอกกลุ่มให้มากขึ้น ข้อตกลงในความร่วมมือเหล่านี้จะต้องดำเนินการให้เสร็จภายใน 10 ปี คือ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2536 ถึง วันที่ 1 มกราคม 2546

การร่วมมือกันของประเทศสมาชิกในเขตการค้าเสรีอาเซียนนี้ จะทำให้ไทยมีโอกาสขยายการส่งออกสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเข้าไปในตลาดอาเซียนมากขึ้น เนื่องจากตลาดในอาเซียนจะมีขนาดใหญ่ขึ้นจากตลาดขนาดประเทศเดียว เป็นตลาดขนาด 7 ประเทศรวมกัน มีประชากรรวมกันทั้งสิ้นถึง 400 ล้านคน และประเทศสมาชิกเหล่านี้จะทยอยลดสิ่งกีดขวางทางการค้าทั้งทางด้านภาษีอากรและมีใช้ภาษีอากร ขณะเดียวกันการแข่งขันกันระหว่างประเทศสมาชิกจะมีความรุนแรงมากขึ้น ประเทศที่ได้เปรียบไทย ได้แก่ อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เนื่องจากอินโดนีเซียมีขนาดอุตสาหกรรมที่ใหญ่กว่า ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ทำให้มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า และเป็นการผลิตแบบครบวงจร โดยมีการผลิตตั้งแต่ปิโตรเคมีไปจนถึงขายปลีก ส่วนสิงคโปร์จะได้เปรียบไทยในเรื่องของราคาสินค้าเพราะไม่มีการเก็บภาษี แต่ไทยก็ยังมีการแข่งขันกับสิงคโปร์ได้ ก็คือ ไทยมีการปรับตัวมากกว่าและมีความหลากหลายในการผลิตเนื่องจากไทยมีฐานการผลิต ส่วนสิงคโปร์ไม่มี นอกจากนี้ยังมีฐานการค้าปลีกเป็นจำนวนมาก ส่วนมาเลเซียแม้ว่าจะไม่ได้เปรียบไทยเนื่องจากมีอุตสาหกรรมสิ่งทอที่ไม่เข้มแข็งมากแต่ก็มี 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มหัวหลงกรุป จากไต้หวัน และกลุ่มแพน หรือกลุ่มไทเร จากญี่ปุ่น ได้ย้ายฐานการผลิตมาที่มาเลเซียจะทำให้มาเลเซียมีความแข็งแกร่งมากขึ้น ดังนั้นเพื่อครองส่วนแบ่งตลาดในอาเซียนไทยต้องเร่งปรับการผลิตให้มีประสิทธิภาพและผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาด พยายามสร้างเครื่องหมายการค้าของสินค้าไทยขึ้นมาใช้เองเหมือนกับที่ฮ่องกงได้ทำสำเร็จมาแล้ว

สิ่งที่จะเป็นอุปสรรคสำคัญในการขยายการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในเขตการค้าเสรีอาเซียน ก็คือ การกำหนดให้สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่จะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีอากรจะต้องเป็นสินค้าที่มีสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในอาเซียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ซึ่งจะเป็นสัดส่วนจากประเทศเดียว หรือจะเป็นสัดส่วนผสมจากประเทศอาเซียนต่าง ๆ ก็ได้ แต่วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากประเทศนอกกลุ่มในสัดส่วนที่สูง เพราะประเทศสมาชิก

ไม่สามารถผลิตได้เอง หรือถ้าหากผลิตได้ก็มีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ หรือคุณภาพไม่ตรงตามที่กำหนด ซึ่งจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไม่ได้รับสิทธิพิเศษมากเท่าที่ควร

เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) ประกอบด้วยประเทศสมาชิก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก ประเทศสมาชิกเหล่านี้จะร่วมมือกันเพื่อจัดอุปสรรคทางการค้า การลงทุน และการบริการ ที่เกิดมาจากมาตรการทางภาษีอากร และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีอากร ข้อตกลงในความร่วมมือเหล่านี้จะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม 2537

การค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศสมาชิกในเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือมีสัดส่วนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะสินค้าในหมวดเครื่องนุ่งห่ม ที่มีการค้ากันสูงถึงร้อยละ 80-90 และคาดว่าสัดส่วนการค้านี้จะเพิ่มขึ้นอีกในอนาคตเนื่องจากประเทศสมาชิกในเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือมีจุดเด่นที่แตกต่างกันสามารถเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เช่น เม็กซิโกมีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ แต่สหรัฐอเมริกาและแคนาดามีเงินทุนและเทคโนโลยีที่สูง เมื่อมีการร่วมมือกันทำให้ประเทศสมาชิกสามารถลดต้นทุนการผลิตและสามารถแข่งขันด้านราคากับสินค้านอกกลุ่ม รวมทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้มีการค้ากันภายในกลุ่มมากขึ้น

สินค้าที่ไทยจะได้รับผลกระทบมากที่สุดจากการรวมกลุ่มก็คือ สินค้าในหมวดเครื่องนุ่งห่ม เนื่องจากไทยมีการค้ากับประเทศในเขตการค้าเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ไทยมีมูลค่าส่งออกเครื่องนุ่งห่มไปสหรัฐอเมริกาเฉลี่ยถึงร้อยละ 23 ต่อปี ของมูลค่าส่งออกเครื่องนุ่งห่มรวมในช่วงปีพ.ศ. 2531-2537 ประเทศคู่แข่งที่น่ากลัวของไทยในตลาดนี้ ก็คือ เม็กซิโก ซึ่งเป็นประเทศที่มีศักยภาพการผลิตทั้งทางด้านค่าจ้างแรงงานฝีมือแรงงานใกล้เคียงกับไทย และจากการรวมกลุ่มการค้าจะทำให้สินค้าเครื่องนุ่งห่มของเม็กซิโกมีความได้เปรียบไทยมากยิ่งขึ้น ทั้งทางด้านภาษีนำเข้า ปริมาณการนำเข้า และทางด้านค่าขนส่ง และเม็กซิโกยังเป็นแหล่งดึงดูดเงินลงทุนในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มจากสหรัฐอเมริกา เนื่องจากค่าจ้างแรงงานของเม็กซิโกต่ำกว่าของสหรัฐอเมริกาว่า 3 เท่า และที่สำคัญก็คือ สหรัฐอเมริกาจะได้ผลประโยชน์จากกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ว่าจะต้องใช้วัตถุดิบภายในประเทศสมาชิก ซึ่งจะส่งเสริมให้อุตสาหกรรมสิ่งทอของสหรัฐอเมริกาย้ายตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากความต้องการเส้นด้ายและผ้าผืนของเม็กซิโกเพิ่มขึ้น เมื่อ อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มของเม็กซิโกเพื่อการส่งออกมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น จากปัจจัยเหล่านี้ทำให้มูลค่าส่งออกเครื่องนุ่งห่มของไทยไปสหรัฐอเมริกาอาจจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง

จากการศึกษาสถานะภาพด้านการผลิต การตลาด ความสามารถในการแข่งขันเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง รวมทั้งนโยบายและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสมภาวะแวดล้อมด้านการค้าระหว่างประเทศ สามารถสรุปเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ศักยภาพการแข่งขันของไทยลดลง ดังนี้

ปัญหาด้านการผลิต ภาชีนำเข้าวัตถุดิบสูงกว่าประเทศคู่แข่งกัน ไทยเก็บภาชีนำเข้าวัตถุดิบในอัตราที่สูงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง โดยเฉพาะวัตถุดิบที่นำมาผลิตเส้นใยประดิษฐ์ และสีย้อมสารเคมี ที่ใช้ในอุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จ ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่ง

เทคโนโลยีการผลิตไม่ทันสมัย การใช้เทคโนโลยีการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย ส่วนใหญ่จะเป็นเทคโนโลยีที่ค่อนข้างล้าสมัย โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมทอผ้าและอุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จ การใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีที่ค่อนข้างล้าสมัยนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้การผลิตไม่มีประสิทธิภาพ สิ้นเปลืองวัตถุดิบ พลังงานและเสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาสูง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตของไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่ง ไม่สามารถพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพสูงขึ้น และเป็นปัญหาให้กับอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งระบบ

ขาดแคลนแรงงาน อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีการขาดแคลนแรงงานตั้งแต่ระดับผู้บริหาร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริหารในสายการตลาด วิศวกร ช่างเทคนิค นักเคมี นักออกแบบ และคนงาน ทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างเชื่องช้า และการขยายตัวของอุตสาหกรรมอยู่ในภาวะที่ชะลอตัวลง

ค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำของไทยปรับตัวเพิ่มขึ้น ค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำของไทยมีการปรับเพิ่มขึ้นอย่างไม่เป็นระบบ ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน และไม่สอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพแรงงาน และเป็นอัตราที่สูงกว่า จีน อินเดีย อินโดนีเซีย ปากีสถานและเวียดนาม ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าของไทยสูงขึ้นโดยเฉพาะการผลิตเครื่องนุ่งห่ม และไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าจากประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่า

โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มทั้งระบบไม่สมดุล การผลิตเครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขั้นปลายจะมีการขยายตัวมากกว่าอุตสาหกรรมขั้นกลาง โดยเฉพาะการฟอกย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จที่ยังมีปัญหาในเรื่องของคุณภาพ ความหลากหลาย ตลอดจนความเร็วในการผลิต ทำให้อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มบางส่วนต้องนำเข้าผ้าผืนสำเร็จมาใช้ในการตัดเย็บ ขณะเดียวกันไทยก็ยังคงส่งออกผ้าดิบซึ่งมีราคาต่ำในสัดส่วนที่สูง

คุณภาพของสินค้าและระยะเวลาในการส่งมอบด้อยกว่าคู่แข่ง สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยส่วนใหญ่มีคุณภาพและราคาอยู่ในระดับปานกลางลงมา มีการผลิตจำนวนมาก ในขณะที่คู่แข่ง เช่น ฮองกง สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูง มีความซับซ้อนมากและสามารถผลิตจำนวนมาก มีรูปแบบหลากหลาย ส่วนระยะเวลาการส่งมอบ ถึงแม้ว่าผู้ประกอบการพยายามปรับปรุงแล้วแต่ก็ยังค่อนข้างช้ากว่าคู่แข่ง เนื่องจากต้องเสียเวลาในการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ ความล่าช้าของพิธีการศุลกากร

ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ขาดแคลนบริการพื้นฐานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ แม้ว่ารัฐบาลจะเร่งปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการ รวมทั้งแผนการลงทุน แต่บริการพื้นฐานเหล่านี้ก็ยังไม่เพียงพอต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรม และคุณภาพของการให้บริการก็ยังไม่ดีพอ เช่น ไฟฟ้าตก ไฟฟ้าดับ น้ำประปาและน้ำบาดาลไหลไม่สม่ำเสมอ มีแรงดันต่ำและบางครั้งมีคราบสนิม หรือโทรศัพท์ที่ไม่พอใช้ ต่อติดยาก มีสัญญาณรบกวน สำเนาของโทรสารคลาดเคลื่อนไปจากต้นทางมาก รวมทั้งโครงข่ายระบบขนส่งที่ยังไม่สมบูรณ์ และเพียงพอที่จะรองรับปริมาณขนส่งได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

อัตราค่าบริการพื้นฐานอยู่ในระดับที่สูง เช่น มีการปรับอัตราค่าธรรมเนียมการใช้น้ำบาดาลเพิ่มในอัตราสูงมากจากลูกบาศก์เมตรละ 0.75 บาท เป็น 3.50 บาท และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นอีก ส่วนอัตราค่าธรรมเนียมการใช้น้ำประปาก็มีการปรับเพิ่มขึ้นเป็น 8.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนการคิดค่าไฟฟ้าอัตราใหม่ในแบบของ TOD หรือ TOU ก็ไม่เป็นธรรมกับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอ เนื่องจากโรงงานสิ่งทอส่วนใหญ่จะมีการผลิตแบบต่อเนื่องและต้องเดินเครื่องตลอด 24 ชั่วโมง ไม่สามารถสับหลักตารางการผลิตให้พ้นจากช่วงเวลาความต้องการใช้ไฟฟ้าสูงสุดได้ นอกจากนี้ค่าไฟฟ้าของไทยยังอยู่ในอัตราที่สูงกว่าอินโดนีเซีย

ปัญหาด้านกฎระเบียบของรัฐบาล ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกของกรมศุลกากรมีความยุ่งยาก ลำช้า และไม่ชัดเจน ใ้ระยะเวลาในการดำเนินงานนาน ทำให้ผู้ประกอบการต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ รวมทั้งการคืนอากรขาเข้าตามมาตรา 19 ทวิ และการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มใช้ระยะเวลาถึง 3-6 เดือน ทำให้ผู้ประกอบการขาดเงินทุนหมุนเวียน โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อยที่มีเงินทุนหมุนเวียนจำกัด

ปัญหาทางด้านการตลาด การทำตลาดของผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะตลาดเชิงรับ คือ เน้นการผลิตตามคำสั่งซื้อมากกว่าการทำตลาดเชิงรุกด้วยการออกไปติดต่อหาตลาด การส่งเสริมการขาย การแนะนำสินค้า การสร้างรูปลักษณะของสินค้า ในส่วนภาครัฐก็ยังขาดการประชาสัมพันธ์ในการสร้างความรู้สึที่ดีต่อผู้ซื้อสินค้าจากไทย รวมทั้งการขาดแคลนบุคลากรทางด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพ และขาดการวางแผนทางด้านการตลาดในระยะยาว คือ ส่วนใหญ่มองภาพตลาดในระยะสั้นว่าสินค้านี้กำลังเป็นที่ต้องการของตลาดก็เร่งทำการผลิต จนเป็นผลให้สินค้าที่ผลิตได้มีจำนวนมากเกินความต้องการของตลาด และขาดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการจำหน่ายสินค้า ทำให้สินค้าของไทยไม่มีอำนาจในการต่อรองและไม่สามารถเพิ่มราคาของสินค้าได้

ปัญหาทางการเงิน ผู้ประกอบการขาดแคลนเงินทุนระยะยาว ดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเครื่องจักรและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพของสินค้าให้สูงขึ้น สถาบันการเงินส่วนใหญ่มักจะไม่สนับสนุนทางการเงินแก่อุตสาหกรรมสิ่งทอ เนื่องจากเห็นว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ซบเซาและมักจะเป็นเงินกู้ดอกเบี้ยสูง ระยะสั้น ซึ่งผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายในเรื่องดอกเบี้ย นอกจากนี้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของไทย จะอยู่ในอัตราที่สูงกว่าประเทศในอาเซียน

ปัญหาทางด้านการจัดการ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังมีการนำระบบการจัดการการผลิต เช่น การผลิตแบบตอบสนองรวดเร็ว (Quick Response : QR) การผลิตแบบทันเวลา (Just In Time : JIT) และการผลิตที่เน้นในคุณภาพ (Total Quality Management : TQM) มาใช้อย่างไม่แพร่หลายนัก ทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ และใช้เวลานานในการผลิต ซึ่งในประเทศที่พัฒนาแล้วมีการนำระบบเหล่านี้มาใช้อย่างกว้างขวางและที่สำคัญ ก็คือ ขาดความกระตือรือร้นในการปรับปรุงการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้มาตรฐาน ISO 9000 และ ISO 14000 ที่องค์การการค้าโลกได้กำหนดขึ้นมาใช้สำหรับผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายในประเทศสมาชิกทั่วโลก หากผู้ประกอบการไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขก็จะไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้

แนวทางเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม คือการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญในการแข่งขันในตลาดโลก โดยคณะผู้ทำการศึกษา ได้เสนอแนวทางในการปรับตัวของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เป็น 2 ลักษณะ คือ การปรับตัวอย่างเร่งด่วน ซึ่งเป็นการปรับตัวเพื่อสร้างพื้นฐานการแข่งขันให้เท่ากับหรือใกล้เคียงกับประเทศคู่แข่ง ประกอบด้วยการปรับโครงสร้างภาษีนำเข้าวัตถุดิบในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม การลดพิธีการทางศุลกากร และการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต โดยจะต้องทำการปรับตัวให้แล้วเสร็จภายใน ปีพ.ศ. 2543 และการปรับตัวระยะยาว ซึ่งการปรับตัวนี้ต้องกระทำไปพร้อมๆ กับการปรับตัวอย่างเร่งด่วน เพื่อเตรียมตัวพร้อมเข้าสู่ยุคแห่งการค้าเสรี ในปี พ.ศ. 2548

การปรับโครงสร้างภาษีนำเข้าวัตถุดิบที่สำคัญในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งได้แก่ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ใช้ในการผลิตเส้นใยประดิษฐ์ ซึ่งเสียภาษีนำเข้าในอัตราร้อยละ 5 ในขณะที่ประเทศคู่แข่งเก็บในอัตราร้อยละ 1-2 หรือไม่เก็บเลย ฝ่ายเสียภาษีนำเข้าในอัตราร้อยละ 10 แต่ในการผลิตเส้นใยฝ่ายต้องอาศัยปุ๋ยฝ่ายจากต่างประเทศถึงร้อยละ 90 ของปริมาณความต้องการใช้ปุ๋ยฝ่ายทั้งหมด รัฐบาลไม่ควรเก็บภาษีนำเข้าเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เคมีและสีย้อม เป็นวัตถุดิบที่สำคัญในอุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ ต้องเสีย

ภาชีนำเข้าร้อยละ 10 เป็นผลให้ต้นทุนการผลิตผ้าผืนสำเร็จรูปสูง ส่วนประเทศคู่แข่งเก็บภาชีนำเข้าร้อยละ 5 เท่านั้น ส่วนการเก็บภาชีนำเข้าขึ้นส่วนและอะไหล่เครื่องจักรของไทยสูงถึงร้อยละ 30-60

จากโครงสร้างภาชีนำเข้าวัตถุดิบดังกล่าว ทำให้ต้นทุนการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มสูงกว่าประเทศคู่แข่งที่เก็บในอัตราที่ต่ำกว่า และยังมีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าอีกด้วย อย่างไรก็ตามรัฐบาลน่าจะทำการปรับลดภาชีดังกล่าวได้เร็วกว่าเดิม เพื่อเป็นการช่วยเหลืออุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากภายในปี พ.ศ. 2548 การให้ความคุ้มครองและอุดหนุนอุตสาหกรรมภายในประเทศทุกอย่างจะต้องถูกทำให้หมดไป

ลดขั้นตอนพิธีการทางศุลกากร ให้มีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ให้กับผู้ประกอบการ ทั้งนี้กรมศุลกากรจะต้องทำการปรับปรุงระเบียบปฏิบัติราชการ โดยการนำระบบ Electronic Data Interchange (EDI) เข้ามาประยุกต์ใช้ในพิธีการทางศุลกากรทุกขั้นตอน ด้วยการเชื่อมโยงระบบคอมพิวเตอร์กับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเร่งรัดการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มและการคืนอากรขาเข้าตามมาตรา 19 ทวิ

การปรับปรุงเทคโนโลยี เนื่องจากเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องจักรเก่าที่มีอายุการใช้งานมากกว่า 10 ปี ในอุตสาหกรรมปั่นด้ายและทอผ้า ส่วนอุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ เครื่องจักรที่ใช้ประมาณ 90% มีอายุการใช้งานมากกว่า 20 ปี เป็นผลให้การผลิตไม่มีประสิทธิภาพ ต้นทุนการผลิตสูง ดังนั้นในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ ต้องเน้นที่การประหยัดพลังงานและการผลิตที่มีความต่อเนื่องกันมากขึ้น อุตสาหกรรมปั่นด้าย เป็นการพัฒนาเครื่องจักรให้มีความเร็วในการทำงานและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยการลดการใช้แรงงานคน อุตสาหกรรมทอผ้า ปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตจากการใช้เครื่องทอผ้าแบบมีกระสวย เป็นไร้กระสวย ซึ่งมีประสิทธิภาพการผลิตมากกว่าเครื่องทอผ้าแบบเดิมถึง 3 เท่า อุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ ปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิตเพื่อให้มีการใช้น้ำ สี และสารเคมี น้อยลง และพัฒนาระบบให้มีความเป็นอัตโนมัติมากขึ้น และสำหรับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพของแรงงานและนำเครื่องจักรที่ทันสมัยมาใช้ ทำให้ประหยัดแรงงานและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต นอกจากนี้จะทำการพัฒนาและปรับปรุงเทคโนโลยีแล้วจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรช่างเทคนิคให้มีความรู้ความสามารถในการดูแลรักษาเครื่องจักรใหม่ๆ เหล่านี้ด้วย

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต คือ เงินทุน คาดว่าทั้งอุตสาหกรรมต้องการเงินทุนเพื่อใช้ในการปรับปรุงเครื่องจักรและเทคโนโลยีการผลิตประมาณ 40,000 ล้านบาท รัฐบาลควรเข้ามาช่วยเหลืออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ไม่มีเงินทุน โดยให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและมีระยะเวลาชำระคืนประมาณ 8 ปี และศึกษาแนวทางหนึ่งที่รัฐบาล

สามารถช่วยอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มได้ คือ การยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักรใหม่ และสามารถนำค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องจักรไปหักออกจากรายได้เสียภาษี ได้มากกว่าปกติ

การปรับตัวระยะยาวที่ต้องกระทำควบคู่กับการปรับตัวในระยะเร่งด่วน โดยการปรับตัวนี้เป็นการปรับตัวของผู้ผลิตเองซึ่งจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐบาล การปรับตัวของผู้ผลิตเอง คือ การพยายามลดต้นทุนการผลิต เช่น การย้ายฐานการผลิตหรือการขยายการลงทุนไปยังแหล่งที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำของอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานเป็นหลัก แหล่งที่มีความเหมาะสมในการย้ายฐานการผลิต คือภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก เพราะเป็นแหล่งที่มีแรงงานมาก และอยู่ใกล้ตลาดในกลุ่มประเทศอินโดจีน ซึ่งเป็นตลาดที่มีศักยภาพของผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม นอกจากนี้ในการผลิตผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงมาตรฐานสินค้าสากล ซึ่งในปัจจุบันมาตรฐานสินค้าได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการค้าระหว่างประเทศ ทั้งในด้านการความสามารถในการทำตลาดและการกีดกันทางการค้า โดย มาตรฐาน ISO 9000 เป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ภายใต้สถานการณ์การแข่งขันที่ผู้ประกอบการของไทยไม่สามารถใช้ราคาเป็นเครื่องมือในการแข่งขันได้ และการจะได้มาซึ่งมาตรฐาน ISO 9000 นั้นผู้ประกอบการจะต้องนำรูปแบบการบริหารองค์กรตามที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐาน และมาตรฐานสินค้าสากลที่ถือว่าเป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้า คือ มาตรฐาน ISO 14000 เป็นการนำมาตรฐานสินค้ามาเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม โดยผลิตภัณฑ์ที่จะส่งออกไปยังประเทศที่เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก หรือ WTO ได้จะต้องมีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ดังนั้นผู้ผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยควรตระหนักถึงเรื่องนี้ เพื่อรักษาความสามารถในการส่งออกให้คงไว้ ถึงแม้ว่ายังไม่มีการประกาศใช้มาตรฐาน ISO 14000 จากองค์การการค้าโลก

การปรับตัวของผู้ประกอบการในเรื่องของการตลาด ผู้ประกอบการจะต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การตลาดใหม่ เป็นการทำการตลาดในเชิงรุกมากขึ้น โดยในลำดับแรก ผู้ประกอบการสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มควรมีการพัฒนาทางด้านบุคลากรทางด้านการตลาดให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเป็นผู้นำตลาดและมีการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดมากขึ้น โดยเฉพาะการทำการตลาดในเชิงรุก เช่น การสร้างตลาดใหม่ ซึ่งอาจทำได้โดยการนำสินค้าไปเสนอขายยังผู้ซื้อโดยตรง การนำกลยุทธ์ การตอบสนองเร็ว (Quick Response) มาใช้ หมายถึง ความสามารถในการผลิตและส่งมอบสินค้าได้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงคุณภาพของสินค้า และต้นทุนการผลิต นอกจากนี้ในการผลิตสินค้าจะต้องมีความยืดหยุ่น (Agile) ในการผลิตค่อนข้างมาก เพื่อจะได้ผลิตสินค้าให้มีหลากหลายมากขึ้นและสามารถตอบสนองได้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคและรวมถึงการสร้างสินค้าที่ใหม่ ๆ มีคุณสมบัติพิเศษ เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้บริโภค

ทั้งนี้ผู้ประกอบการควรมีการหาข้อมูลทางด้านการตลาดด้วย อาจอยู่ในรูปของความร่วมมือทางด้านข่าวสารภายในกลุ่มผู้ประกอบการ (Textile Information System) เพื่อเป็นการสร้างฐานข้อมูลให้กับอุตสาหกรรม จะเป็นการช่วยพัฒนาตลาดสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยให้ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากเมื่อเข้าสู่ระบบการค้าเสรีแล้ว การแข่งขันในตลาดไม่ว่าจะเป็นตลาดในประเทศหรือตลาดต่างประเทศจะไม่ใช้การแข่งขันเฉพาะผู้ประกอบการคนไทยด้วยกันเท่านั้น แต่จะเป็นการแข่งขันของผู้ประกอบการสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มทั่วโลก ซึ่งผู้ประกอบการชาวไทยควรให้ความสนใจในส่วนนี้ถ้าหากไม่มีความร่วมมือหรือพัฒนาร่วมกันแล้วท้ายที่สุดอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยอาจประสบปัญหาทางการตลาดได้

ตลาดภายในประเทศ เป็นอีกตลาดหนึ่งที่มีความสำคัญ แต่ไม่ได้มีการกล่าวถึงเท่าใดนัก โดยเฉพาะเครื่องนุ่งห่ม เป็นสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุด ในขณะที่มูลค่าตลาดภายในประเทศก็สูงเช่นกัน คือประมาณ 110,500 ล้านบาท ขณะที่มูลค่าการนำเข้ามีน้อยมากประมาณ 1,000 ล้านบาท เท่านั้น เนื่องจากมีภาษีนำเข้าเป็นอุปสรรค ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการเครื่องนุ่งห่มจะต้องรักษาตลาดภายในประเทศไว้ให้ได้หลังจากภาษีนำเข้าเครื่องนุ่งห่มลดลงหรือยกเลิก

ความช่วยเหลือของรัฐบาล เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในระยะยาว ได้แก่ การวางแผนพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมสิ่งทอให้เพียงพอต่อความต้องการในอุตสาหกรรม โดยเฉพาะนักเคมีสิ่งทอ ช่างเทคนิค และนักการตลาด การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เพื่อแก้ปัญหาเรื่อง ค่าจ้างแรงงานสูง ข้อจำกัดในการขยายโรงงาน มลภาวะที่ก่อกับชุมชนเมืองและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และการจัดตั้งนิคมนี้จะทำให้เกิดการประหยัดจากการรวมกลุ่มในด้านการผลิต ทำให้การผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการควบคุมของเสียที่เกิดจากโรงงาน แต่การจะให้นิคมอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มได้รัฐบาลจะต้องช่วยสนับสนุน เช่น การสร้างสาธารณูปโภคที่ดีและเพียงพอ กำหนดพื้นที่สร้างนิคมฯที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน การจัดหาเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ และยกเว้นภาษีเงินได้ในระยะแรก เป็นต้น เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการย้ายเข้าไปอยู่ในนิคมฯเดียวกัน เนื่องจากโรงงานส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล

สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นแนวทางที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องเทคโนโลยีการผลิตที่ไม่ทันสมัย การขาดแคลนแรงงานและบุคลากรเฉพาะด้านการขาดข้อมูลในการตัดสินใจและความรู้ทางการตลาด เป็นต้น ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอต้องทำการโดยริบด่วนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มสามารถแข่งขันในเศรษฐกิจโลกเสรีได้ ในปี พ.ศ. 2548

ABSTRACT

Textile and garment industry has played an important role in the national economic system as it creates the highest amount of value added of the industrial sector to the country, worth Bt 225,691 million in 1995. Moreover, this industry is among the top foreign exchange earners compared with other export items. Garment, in particular, has the highest export value and creates several supporting industries such as zip, button, elastic band and also contributes to a high rate of employment.

There are several minor industries in the textile and garment sector, comprising fiber industry, spinning industry, weaving industry, bleaching, dyeing, printing and finishing industry and garment industry. These five minor industries have close relation with one another as the output from the fiber industry is used as the major raw material in the spinning industry to produce yarn which will be fed into the weaving industry to be produced into woven fabric or knitted fabric. The fabric will then undergo bleaching, dyeing, printing and finishing processes to meet the required quality before being made into ready-to-wear clothes and garment.

From the relationship of these five industries, they can be categorized into three groups namely the upstream industry which is fiber industry; the intermediate industry comprising spinning industry, weaving industry, and bleaching, dyeing, printing and finishing industry; and the downstream industry or the garment industry. The production factors in each category are different as follows.

The upstream textile industry is capital and energy intensive as it employs advanced production technologies from overseas and a small labor force.

The production factors in the individual intermediate industries are different. The spinning industry is capital and energy intensive as it uses a fully-automated production process. Moreover, large-scale investment is preferable as it will create the economies of scale. However, the investment and capital size of this industry is still much lower than that of the fiber production. The weaving industry was originally labor intensive but has now become more capital intensive due to the constant development of weaving technology which leads to higher investment cost. The newly developed weaving machines can operate more rapidly and automatically, thereby resulting in labor saving and better quality control. The bleaching, dyeing, printing and finishing industry requires a great amount of water and chemicals and also creates a large amount of waste water from the process, thus incurring a high cost of waste water treatment. In addition, textile chemical specialists are much needed in this

industry as the bleaching, dyeing, printing and finishing processes involve considerable technical details which vary with the color and fiber types to be used, the mix of colors to produce different shades to meet the requirement and several finishing techniques

The downstream or garment industry is the most labor intensive of all with very little use of capital and energy. It also has a vital role in the national economic system in terms of value added to the economic system, which was worth as high as Bt 134,721 million in 1995, and net foreign exchange earning, worth Bt 83,414 million in 1996.

While the world's technologies have been highly developed, those used in the Thai textile and garment industry are largely out-of-date and underdeveloped with an exception of only the man-made fiber industry which employs modern technology derived mainly from joint ventures with foreign investors. The technological development is most necessary in the weaving industry and the bleaching, dyeing, printing and finishing industry due to the obsolescence and low efficiency of the machinery which has been used for a long time.

The raw materials for the textile and garment industry are supplied by both local source and importation in a different proportion. The fiber industry relies almost entirely on imported raw materials owing to inadequate local supply of the petroleum products and cotton which are used as raw materials in the production of man-made fiber and cotton fiber respectively. The bleaching, dyeing, printing and finishing industry depends highly on imported raw materials, especially pigments and chemicals which are not yet produced locally. The spinning, weaving and garment industries use both local and imported raw materials. The imported raw materials are products of special quality not available in the country since most of the locally-made textiles are standard products.

To make the textile and garment industry wholly related, the minor industries have to be continuously dependent on one another and the reliance on imported primary raw materials and semi-finished products must be minimized to lead to the optimal exploitation of local resources. In fact, however, the Thai textile and garment industry cannot fully and continuously depend on each other in each production process. This is due to the lack of technological development and compatible production plan for the whole system resulting from the time-lag of the industry. Therefore, all steps of the textile and garment industry should be developed concurrently to strengthen the industry as a whole.

The demand of the textile and garment industry comes from local and export markets. The local market system of this industry is wholly related to and compatible with the production structure. The demand for garment products determines the demand for fabric, yarn and fiber respectively. In the past, it was a seller market but has today become a buyer market especially for the upstream and intermediate textile products. This results from the recent rising demand for garment which has induced a greater number of producers into the market and the production expansion of existing entrepreneurs, thereby leading to the excess supply and intensifying market competition.

The local demand for textile and garment has increased steadily. However, it is apparent that the growth rate of demand for each product has been declining since 1992 in line with the slowdown of the industrial sector. On the supply side, more than 70-80% of the local production of textile and over 50% of that of garment are to serve the local market. Such trend continues to go up especially for the garment. However, the local production can respond to the local demand only to a certain extent and importation is still necessary particularly for the textile products such as cotton fiber, yarn and man-made fiber. This is attributable to the lower import price, the business agreement or the unavailability of the products of special qualities. The import value, notably of man-made fiber, has however begun to grow at a decelerating rate owing to sufficient local supply. For the garment products, although the import value is not so high, the average growth rate of their import in the past five years stands highly at 32.9% per year. The upstream textile products are mainly imported from the US and Australia and the intermediate and downstream products are from Asian countries, mainly China, Taiwan and Hong Kong. The growth rate of import of textile and garment products in 1996 fell by 2.0% from the previous year.

On the export front, Thailand is one of the world's top ten garment exporters with a market share of approximately 2.6-3.3% in the past eight years. Such market share is considered not so high and is therefore not difficult to maintain. However, Thailand's share in the global textile market is relatively small at only 0.6-1.0%.

The export market of textile and garment can be divided into two groups, i.e. the Multi Fiber Arrangement (MFA) and the Non-MFA.

The MFA group consists of 18 industrialized countries, namely the EU (15 countries), the US, Norway and Canada. This group emerges from the agreement made between some importing

countries of textile and garment and the exporting countries with the restriction of quota and its yearly expansion rate placed on the developing countries.

Among the MFA countries, the US is the major target market of Thailand, especially for the garment products. This market has consistently expanded with the average growth of 17% in the past seven years (1989-1995) and 6% in the first eleven months of 1996. It is thus still considered a promising market. The principal markets in the EU are Germany, the UK and France with the average growth rate of 7% in the past seven years. In the first eleven months of 1996, the export value of Thai garment to the EU market decreased by 7% from the corresponding figure of the previous year as the EU has turned to import garment from the Eastern European countries since 1993.

The Non-MFA markets do not impose any export control or quota restriction. The exporters are free to penetrate these markets.

The important trading partner of Thailand in this group is Japan. In the past seven years, Thai export to the Japanese market has highly expanded at the average rate of 11.7% per year but slowed down in 1996 in line with the decline of overall textile and garment export condition. Other markets are countries in the Middle East, namely the United Arab Emirates and Saudi Arabia, and the Eastern Europe. The average growth rate of Thai export to the Middle East and the Eastern Europe stood at over 16.7% and 63.8% per year respectively during the past seven years. It has however begun to decline from the rising competition of cheaper products from China, Indonesia and India as these markets are virtually the low-end markets and their imports are mostly for re-export.

The export value of textile and garment in 1995 exceeded Bt 160,000 million. Of this, 61% was the export of garment, 94.4% of which was ready-to-wear apparel. The export trend of textile and garment has been falling since 1995. The export growth of the whole industry declined by 14.2% in 1996, with the garment alone falling by 21%. Also, the export of textile products dropped by 0.7% from the previous year, compared with the average growth rate over the past four years of 17.3% per year. This indicates the declining trend of Thai textile export.

There were some discrepancies in the export data of Thailand and some trading partners in 1995 which resulted in the uncommonly high export value. From the adjustment of such value, it is found that the export value of Thai garment has grown at a declining rate since 1995, dropping by 5.2% from the corresponding figure of 1994. This signifies the difficulty in Thai garment export arising since 1995.

Thailand's share in the export market of each individual product is as follows -

Man-made fiber : Thailand's market share has been consistently rising in all major markets in South Asia, North Asia and China. The market share in North Asia and China is rather small, accounting for only 2-3%, while that in South Asia stands higher at 6-7%. In the ASEAN market, Thailand's market share fluctuates in a declining trend

Yarn : Thailand's market share of this product in North Asia, China and ASEAN remains prospective although it is still less than 2%. In the EU which is in the MFA group, Thailand's market share is quite stable at merely 0.8-1.1 %.

Fabric : The major market for fabric is the EU where Thailand's market share is rather small, only around 1%, and remains quite stable. In the US market, Thailand's market share stands at approximately 2-3% and has tended to fall since 1992 resulting from the NAFTA agreement which allows for more importation from Mexico. In North Asia and ASEAN, the Thai market share is quite low at roughly 0.6% and 1.7% respectively with some fluctuations.

Garment : The major markets for ready-to-wear clothing are North America and Japan. Although the trend is still promising, its expansion has begun to slow down since 1993, with the market share ranging between 2.0-2.7% in the US market, and 2.6-3.3% in the Japanese market. In the EU, the Thai market share remains quite stable at only 1.5-1.6%

Therefore, it can be seen that Thai producers' market share for each textile and garment product during 1988-1994 was not high, ranging between 3-4%, and is thus anticipated to be maintained without much difficulty. The entrepreneurs should develop the products, marketing and administration to be competitive on the international markets. However, the growth of this industry does not depend on the foreign markets alone. For instance, for the garment products which rely mainly on the export markets, the local market is not of less importance as it is a huge market constituting over 52.6% of the total local garment value and was higher in value by as much as Bt 20,000 million than the export market in 1995. If the local market share can be maintained or the local market expanded, this industry will continue to grow accordingly. Therefore, the local textile and garment market is not less important than the export markets.

In comparison with China, Indonesia and Vietnam which are considered as Thailand's major rivals particularly in the main garment export markets, namely the US, the EU, Japan and the Middle

East, the advantages of these major rivals over Thailand in the textile and garment industry are found to be as follows:-

Lower production cost : These rivals have lower cost particularly of raw materials for the upstream industry than Thailand due to their large availability of oil and natural gas which enables them to produce petrochemical products at a low cost. Moreover, they charge lower import tariffs on these products.

Lower wage rate : In 1994, Thai labor cost was 2.94%, 3.06% and 3.61% higher than that of China, Indonesia and Vietnam respectively. The labor cost of these countries also increases at a lower rate than Thailand's.

Larger number of population and more diligence : China and Indonesia therefore have more production capability and opportunity to occupy the market than Thailand. This is evident from the comparison of their textile and garment volume. Their industry also has more potential to grow in size than Thailand's.

Placement of importance on textile and garment industry : China, Indonesia and Vietnam have all emphasized on the textile and garment industry in their national economic and industrial development from the very beginning. Thus, the textile and garment industry in these rival countries has been rather fully and continuously supported by the government. They established a textile industry development institute long before while one has just been founded in Thailand in October 1996. In addition, they have set up a master plan for the textile and garment industry development which is a guideline to lead their industry to reach its goal whereas none is available in Thailand.

The rivals' disadvantages to Thailand lie in their production technology and efficiency, especially for China and Vietnam since they have just abandoned the socialist economic system. For Indonesia, its technology and efficiency are about the same or slightly higher than Thailand's. Moreover, there are problems of government regulations and financial instability such as the fluctuation of exchange rate, and the high interest and inflation rates, which hinder the operation of not only the textile and garment industry but all industries.

Besides the continuous development of entrepreneurs in terms of production, marketing and management, the competitiveness of Thailand's textile and garment industry also depends on external factors such as the government policies, trade measures and trading groups.

The government policies include the production volume control to match the market demand through suspension or permission to establish or expand the plant in line with the manufacture and export condition; the domestic industry protection through high import tariff on fiber, yarn, fabric ready made garment and raw materials; and the promotion in investment, tax, financial, marketing and academic aspects.

The government policies on the textile and garment industry put more emphasis on the production volume control to create a balance in the industry and the domestic industry protection than the competitiveness promotion. This keeps the local entrepreneurs from being in a highly competitive condition, another reason for their lack of continuous development in terms of production, marketing or management which results in the imbalance in the textile and garment industry structure.

Other supporting measures are of not much assistance to the industry. There is still a limitation of the academic service since the responsible government agencies do not have the freedom of management and are granted inadequate research funds. Consequently, the services from these agencies are not fully provided for the industry.

The measures on the world textile and garment trade are to be changed from the existing operation under the multi-lateral trade agreement called the Multi Fiber Arrangement or known in general as MFA, under which the quota volume is agreed to be restricted by the exporting countries, to be under the regulations of WTO so as to enable the world textile and garment trade to be freely operated by reducing trade barriers via both tax and non-tax measures. In other words, the member countries will have to lift all quota control by gradually canceling the MFA and lower the import tariff in accordance with WTO's commitments within 10 years, during 1995-2004. As such, the world textile and garment trade will be liberalized from 2005 onwards.

The effects of this free trade measure on Thailand's textile and garment industry can be divided into two stages as follows:-

During 1995-2004, the WTO member countries will have to gradually extend their quota volume, thus providing an opportunity to expand Thai exports. According to the study of Dr Suphat Suphachalasai, it is found that in the US market, Thailand had a quota on garment products of 209 million square meters or 4% of the total import quotas on garment in 1994 and will be granted an increase in the quota to 5% of the total import quotas.

From 2005 onwards, the competition in the textile and garment trade will be more intensified as it will be the period of free trade without quota restrictions. Countries with low competitiveness will be unable to survive because they will not be granted the import quota as in the past. Meanwhile, the export volume of countries with high competitiveness will be no longer limited by the quota. Therefore, surviving entrepreneurs will be those with successive adjustment on production, marketing and management in order to bring about efficient production, low production cost, and products that meet the market demand, are of reasonable price and are delivered on time.

The unification of trading groups which affects the textile and garment industry under this study includes the ASEAN Free Trade Area (AFTA) and the North American Free Trade Area (NAFTA).

The ASEAN Free Trade Area (AFTA) is the economic cooperation between seven ASEAN countries, i.e. Thailand, Indonesia, Malaysia, Singapore, the Philippines, Brunei and Vietnam through the elimination, cancellation and decrease of both tax and non-tax barriers to liberalize the trade and product movement among ASEAN countries, to increase the competitiveness against non-member countries, to build up bargaining power with other trading groups in order to maintain the benefits of the group, and to promote investment both inside and outside the group. The agreements under this cooperation have to be achieved within 10 years, from January 1, 1993 to January 1, 2003.

The cooperation of the AFTA member countries will offer to Thailand an opportunity to export more textile and garment products to ASEAN market as it will become a huge market through the combination of seven countries with the total population of up to 400 million. The member countries will also gradually reduce both tax and non-tax trade barriers. Meanwhile, the competition among the member countries will be more severe. The countries with advantages over Thailand include Indonesia and Singapore. Indonesia has a larger industry size from upstream to downstream, hence a lower production cost and a fully-integrated production system starting from petrochemical production to retail distribution. Singapore has a price advantage over Thailand due to its duty-free system. However, Thailand still has some favorable factors to compete with Singapore, i.e. Thailand has undergone more self-adjustment and is more diverse in its production due to the availability of production base, none of which exists in Singapore. Thailand also has a large number of retail bases. For Malaysia, its weaker textile industry has been strengthened by the production base relocation to the country by two major groups, namely Hua Long Group from Taiwan and Pan or Tero Group from Japan. Therefore, to capture a market share in ASEAN, Thailand needs to reinforce its production efficiency and produce products in

response to the market demand as well as attempt to create Thailand's own brand name like Hong Kong has successfully done.

The major set-back for the expansion of textile and garment industry in the AFTA will be the raw material content requirement to come from ASEAN in the proportion of not less than 40% which may be supplied from either a single or more than one member countries. Meanwhile the raw materials used in textile and garment production of the member countries are to be imported in a large proportion from non-member countries since they are not available within the group, or if so, are insufficient to meet the demand or are of unmatched quality. This will become a major factor that hinders the textile and garment products from enjoying the maximum privileges.

The North American Free Trade Area (NAFTA) is composed of the member countries, namely the US, Canada and Mexico, to cooperate in removing trade, investment and service barriers arising from tax and non-tax measures. The NAFTA agreement has become effective since January 1, 1994.

The textile and garment trade in the NAFTA is in a rather high proportion particularly in the garment sector with trade volume of up to 80-90%. The volume is expected to further increase in the future as the member countries have different strengths that benefit each other such as the low labor cost of Mexico, the large amount of funds and high technology of the US and Canada. Through such cooperation, these member countries can reduce their production cost, create price competition with products outside the group and also stimulate more trading within the group.

Thailand's product to be mostly affected by the NAFTA is garment due to its huge trade volume with these countries especially the US. Thailand's garment export to the US accounts for averagely up to 20% of the total garment export value. Major rival is Mexico whose wage rate and labor skill are comparable to Thailand's. In addition, the NAFTA will give more advantages to Mexico's product in terms of import tariff, import volume and transportation cost. Mexico also attracts inward investment from the US in the garment industry as its wage rate is more than three-fold lower than that of the US. More importantly, the US will gain benefit from the requirement of raw material content originating from the member countries. This will help boost its textile industry by the rising demand for yarn and fabric from Mexico upon the increasing export growth of Mexico's garment industry. Owing to these factors, Thailand's garment export value to the US tends to expand at a declining rate.

From the study of production and market condition, the competitiveness compared to that of the rivals, including relevant policies and measures and the international trade environment, major problems that diminish Thailand's competitiveness are found to be as follows -

Production

Higher import tariff than the rivals : Thailand charges a high import tariff on raw materials compared to that of the rivals, particularly the raw materials for the manufacture of man-made fiber, and dyeing pigments and chemicals used in the bleaching, dyeing, printing and finishing industry, thus leading to a higher production cost for Thailand's textile and garment products

Outmoded production technology : The production technology used in the Thai textile and garment industry is rather out of date particularly in the weaving industry and the bleaching, dyeing, printing and finishing industry. The use of obsolete machinery and technology leads to inefficient production, greater consumption of raw materials and energy, and high maintenance expense, hence resulting in higher production cost than the rivals', failure to develop high-quality products and problem to the whole textile industry

Labor shortage : The textile and garment industry encounters the labor shortage from management level, mostly in the marketing field, engineer, technician, chemist, designer to worker, resulting in slow industrial development and declining growth.

Increase of minimum wage : Thailand's minimum wage has unsystematically increased, without definite principles and being incommensurate with the labor efficiency. The wage rate is higher than that of China, India, Indonesia, Pakistan and Vietnam, leading to the rising production cost particularly of the garment production and inability to compete with products from countries with lower wage rate

Imbalance of the whole textile and garment industry structure : The garment manufacture is a downstream industry which grows faster than the intermediate industry, notably the bleaching, dyeing, printing and finishing industry which still encounters problems in quality, variety and rapidity of the production. This necessitates import of finished fabric as raw material for some parts of the garment industry. However, Thailand still exports raw fabric with low price in a high proportion.

Inferior product quality and delivery period : Most of Thailand's textile and garment products have moderate-to-low quality and price. The production is of massive quantity. Meanwhile,

the rival such as Hong Kong can produce high-quality, sophisticated products in a small volume and of diverse types and styles. Despite the entrepreneurs' attempt at improvement, the product delivery is still slower than the rivals due to a waste of time on raw material import and customs clearance.

Public Utilities

Inadequate quantity and quality of public utilities : Although the government has speeded up rationalization of the administration, management and investment planning, the public utilities are still insufficient to serve the industrial expansion. In addition, they are poor in quality, as in the power failure or blackout, the inconsistent flow of tap water and artesian well water with low pressure and sometimes with rust, the insufficient number of telephones and inefficient system, the deviation of facsimile duplicate from the original copy, the incomplete transport network to accommodate fast, convenient and efficient transportation.

High basic service rates of public utilities : For instance, the artesian well water service rate increased at a considerably high rate from Bt. 0.75 per cubic meter to Bt. 3.50 per cubic meter and tends to go up further. The rate of tap water also mounted up to Bt. 8.50 per cubic meter. Meanwhile, the revised electricity rate based on the TOD or TOU system is considered unfair to the textile entrepreneurs since most textile factories operate on a continuous basis for 24 hours, hence they are unable to avoid the peak power demand period. Moreover, Thailand's electricity rate is higher than that of Indonesia.

Government's Rules and Regulations

Complicated, unclear and time-consuming import and export procedures of the Customs Department : The entrepreneurs unavoidably have to bear the incremental expenses incurred thereon. The refund of import duty under Section 19 bis and value added tax takes up to 3-6 months, resulting in working capital shortage, specifically for small entrepreneurs with limited funds.

Marketing

Market making : Most entrepreneurs will focus more on the defensive market making, i.e. production based on purchase orders, than the proactive marketing which is conducted by seeking of markets, sales promotion, introduction of product, and creation of product identity. In the meantime, the public sector fails to promote public relations to create a good image among purchasers.

of Thai products. Moreover, there is still a shortage of skilled marketing personnel and a lack of long-term marketing planning. The market is usually dealt with in the short run with a rush on production of the products in great demand, resulting in oversupply. Without the adoption of new advanced information technology in distribution of products, Thailand therefore has no bargaining power and is unable to raise the product prices

Financing

Shortage of long-term lending source with low interest : This greatly impedes the streamlining of machinery and technology to enhance production efficiency and upgrade product quality. Most financial institutions would decline to provide financial supports to the textile industry, deeming it a sluggish industry. The loans offered are mainly short-term loans carrying high interest rate. The entrepreneurs therefore cannot shoulder the interest burden. Moreover, Thailand's lending interest rate is higher than that of other ASEAN countries.

Management

Rare usage of modern production management systems, such as the Quick Response (QR), Just In Time (JIT) and Total Quality Management (TQM) . This results in unsteady output quality and time-consuming production. On the contrary, the developed countries have extensively applied these systems. Another crucial factor is the lack of eagerness to develop the production to meet the ISO 9000 and ISO 14000 standards specified by the World Trade Organization (WTO) for member countries worldwide. The entrepreneurs failing to meet such requirements may not enter the market

The solution to all problems that obstruct the global market competition is needed to boost competitiveness of the textile and garment industry. The guidelines on the industry adjustment are recommended in two stages. Firstly, the urgent adjustment is to build up equal or similar fundamentals to those of the rival countries, including restructuring of import duty on raw materials, streamlining of the customs formalities and improvement of the production technology. This step must be achieved within 2000. Secondly, the long-term adjustment is to be carried out concurrently with the urgent adjustment so as to pave the way for the free trade era in 2005.

Restructuring of import duty : The principal raw materials for the textile and garment industry include petroleum product for man-made fiber production which is subject to 5 % import duty vis-a-vis the rate of 1-2 % or zero of the rival countries, and cotton which is charged a 10% import duty while 90 % of the total cotton wool consumption needs to be met by import. The government should thus not collect import duty to assist the manufacturers of textile and garment. Meanwhile, the import duty on chemicals and dyeing pigments, the major raw materials for the bleaching, dyeing, printing and finishing industry, is 10 % compared with a mere 5 % of the competitors, thus pushing up the production cost of finished fabric. Besides, the import duty on machinery parts is as high as 30-60 %.

Such import duty structure has scaled up the production cost of the textile and garment industry above that of the rival countries which charge a lower tax rate and carry a lower wage rate. As a result, the government should seek to reduce such tax more early to aid the country's principal industry as the protection and support for all domestic industries must be eliminated by 2005.

Streamlining of the customs formalities : This aims to increase convenience and rapidity and curtail various expenditures for the entrepreneurs. In this concern, the Customs Department must revamp its bureaucratic practices by adopting the Electronic Data Interchange (EDI) system in all customs formalities through a link of the computer system with all related work units and must also accelerate the refund of value added tax and import duty under Section 19 bis.

Improvement of the production technology : The machinery used in the textile and garment industry is obsolete, having been in use for over 10 years for the spinning and weaving industries and more than 20 years for 90 % of machinery in the bleaching, dyeing, printing and finishing industry, thus leading to inefficient manufacturing and high production cost. This accordingly necessitates the technological development to enhance the production efficiency. The man-made fiber industry must concentrate largely on energy saving and continuous production; the spinning industry needs the development of machinery for more rapidity and higher efficiency by reduction of labor force; the weaving industry requires the upgrading of production technology from looms with shuttle to shuttleless looms which have threefold weaving capacity compared to the former's; the bleaching, dyeing, printing and finishing industry also needs the improvement of production technology to lower

the use of water, pigments and chemicals and the automation of the production system; and the garment industry requires the labor skill development and adoption of modern machinery for labor saving and production efficiency enhancement as well as the technician skill development to be able to maintain the new machinery.

The capital is regarded as a vital factor in the development of production technology. It is expected that the entire industry requires approximately Bt. 40,000 million for rationalization of machinery and production technology. The government should provide assistance for the textile and garment entrepreneurs without capital through set-up of a fund with low lending interest rate and around 8-year repayment period. Another supportive approach is exemption of import duty on new machinery and allowance to deduct expenses on machinery purchase from taxable income.

The long-term adjustment : This needs to be simultaneously implemented with the urgent adjustment. It involves the self-adjustment by the manufacturers and requires the government assistance and support. It includes the attempt to cut down the production cost by relocation of production base or investment expansion to the areas with lower wages for the garment industry which is labor intensive. Northeastern and eastern regions are regarded as suitable areas for the production base relocation, due to their abundance of labor and proximity to the Indo-Chinese market which is considered a prospective market for garment products. Moreover, the entrepreneurs must be aware of the international standards which have taken a vital part in the international trade in terms of both market making capability and trade protectionism. The ISO 9000 is a key instrument in boosting competitiveness of the Thai textile and garment entrepreneurs under the prevailing competitive situation where the prices cannot serve as a marketing tool. To obtain the ISO 9000 certification, the entrepreneurs must pursue the specified organization administration pattern. Meanwhile, the ISO 14000 serves as a tool of protectionism by correlating the product standard with the environment. Product to be exported to the WTO member countries must be first qualified in term of good environment management system. The Thai manufacturers should therefore be aware of this in order to maintain their export capability though the ISO 14000 standard has not yet been adopted.

On the marketing side, the entrepreneurs must shift their marketing strategy to the proactive approach. Firstly, the entrepreneurs should develop their marketing staff to have a wider vision and leadership ability. Moreover, the marketing strategy should be adopted, particularly the

proactive market making, i.e. seeking of new markets through direct sales and adoption of the Quick Response strategy -- production and delivery of goods that meet the consumers' demand based on product quality and production cost. Besides, the production must be agile with an aim to manufacture a diversified range of products, respond to the consumers' requirement and introduce new products with specific qualities to widen choices for the consumers.

The entrepreneurs should also acquire marketing information, probably through the textile information system, in order to build up a database for the industry which will help develop the textile and garment market. This is because once the Thai entrepreneurs have entered the free market, they will compete with not only Thai but also foreign producers worldwide either in the domestic or international markets. The Thai entrepreneurs should consequently seek cooperation or joint development among themselves, without which Thailand's textile and garment industry may finally face a marketing difficulty.

The domestic market is another vital market which is less mentioned. The garment, in particular, has the highest export value and also a high local market value of approximately Bt 110,500 million against the import value of only around Bt. 1,000 million, as hindered by the import duty. It is indeed necessary for the entrepreneurs to maintain the domestic market following the decrease or repeal of the import duty on garment

The government support to strengthen the competitiveness of the textile and garment industry in the long run involves human resources development planning, especially for textile chemical specialist, technician and marketing professional, to respond to the requirement in the textile industry, and set-up of a textile and garment industrial estate to remove the problems on high wage rate, restriction on plant expansion, environmental issue, etc. The industrial estate will lead to a lot of saving by the concentration of production plants in one area, production efficiency enhancement and industrial waste control. However, the public sector must also provide certain supports, eg. provision of sufficient public utilities, determination of the estate area that will not affect the community, provision of low interest funding sources, exemption of income tax in the initial period, etc. This will motivate the entrepreneurs to move into the same estate since most plants are situated in Bangkok and its vicinity.

The textile industry development institute is another solution to boost Thailand's competitiveness in a more concrete manner. It will help resolve the problems of obsolete production technology, shortage of labor and personnel in specific fields, absence of decision-making information

and marketing knowledge, etc. Therefore, the textile industry development institute must take urgent actions in dealing with all problems to enable the Thai textile and garment industry to compete in the liberalized world economy in 2005.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
คณะผู้วิจัย	
บทคัดย่อ	(1)
สารบัญตาราง	(36)
สารบัญภาพ	(41)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1-1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	1-2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	1-2
1.4 วิธีการศึกษา	1-3
บทที่ 2 สภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย	
2.1 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของอุตสาหกรรมสิ่งทอ	2-1
2.2 ความสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอในปัจจุบัน	2-3
2.2.1 มูลค่าเพิ่ม	2-3
2.2.2 การจ้างงาน	2-4
2.2.3 การส่งออกเพื่อนำเข้ารายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ	2-5
2.2.4 รายได้ที่อุตสาหกรรมนี้ให้แก่ภาครัฐ	2-6
2.2.5 อุตสาหกรรมสนับสนุนอื่นๆ	2-6
2.3 ความสัมพันธ์ทั้งระบบและโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	2-7
2.3.1 ความสัมพันธ์ทั้งระบบของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	2-7
2.3.2 โครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	2-12
บทที่ 3 ภาวะตลาดและการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย	
3.1 ภาวะตลาดสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศ	3-1
3.1.1 ลักษณะตลาดสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศ	3-3
3.1.2 ความต้องการใช้สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศ	3-5
3.1.3 การตอบสนองความต้องการในประเทศ	3-8

3.2	ภาวะตลาดสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มต่างประเทศ	3-12
3.2.1	ภาวะสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มโลก	3-12
3.2.2	ภาวะตลาดสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยในตลาดต่างประเทศ	3-18
3.2.3	ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในตลาดโลก	3-27
3.2.4	ความสำคัญของตลาดผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศ	3-39
3.3	เปรียบเทียบอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญ	3-41
3.3.1	อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจีน	3-41
3.3.2	อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มอินโดนีเซีย	3-49
3.3.3	อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเวียดนาม	3-54
3.3.4	ข้อได้เปรียบและเสียเปรียบ	3-58
3.3.5	การพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของฮ่องกง	3-62
บทที่ 4	นโยบายรัฐบาล มาตรการการค้าและกลุ่มการค้าที่มีผลกระทบต่อ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย	
4.1	นโยบายรัฐบาลและผลกระทบที่มีต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	4-1
4.1.1	นโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	4-1
4.1.2	ผลกระทบของนโยบายรัฐบาลที่มีต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	4-8
4.2	มาตรการการค้าและผลกระทบที่มีต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	4-10
4.2.1	มาตรการการค้าที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	4-10
4.2.2	ผลกระทบของการค้าเสรีที่มีต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	4-14
4.3	การรวมกลุ่มการค้าที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	4-19
4.3.1	เขตการค้าเสรีอาเซียน	4-20
4.3.2	เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ	4-27
บทที่ 5	ปัญหาที่สำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย	
5.1	ปัญหาด้านการผลิต	5-1
5.2	ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน	5-8
5.3	ปัญหาด้านกฎระเบียบของรัฐบาล	5-10
5.4	ปัญหาด้านการตลาด	5-11
5.5	ปัญหาด้านการเงิน	5-12
5.6	ปัญหาด้านการจัดการ	5-12

บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะแนวทางการเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน

6.1

ภาคผนวก

ก	ประเภทและเงื่อนไขการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอ	ก.1
ข	รหัสสินค้า (Harmonized Code) ที่ใช้ศึกษามูลค่าส่งออกและนำเข้า แต่ละอุตสาหกรรม	ข.1
ค	ตารางเปรียบเทียบค่าไฟฟ้าจำแนกตามประเภทผู้ใช้ของแต่ละประเทศ	ค.1
ง	ต้นทุนส่วนเพิ่มที่เกิดจากการเก็บภาษีนำเข้าวัตถุดิบและภาษีมูลค่าเพิ่ม	ง.1
จ	แผนอุตสาหกรรมสิ่งทอเบื้องต้น	จ.1

บรรณานุกรม

ฉ.1

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 มูลค่าเพิ่มภาคสิ่งทอเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมและมูลค่าเพิ่ม หมวดอุตสาหกรรม ณ ราคาปัจจุบัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534-2538	2-4
2.2 มูลค่าเพิ่มจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม	2-4
2.3 จำนวนแรงงานที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอเปรียบเทียบกับหมวดอุตสาหกรรม	2-5
2.4 มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปี พ.ศ. 2535-2539	2-6
2.5 ดุลการค้าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปี พ.ศ. 2535-2539	2-7
2.6 จำนวนโรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ปี พ.ศ. 2534-2538	2-13
2.7 จำนวนการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปี พ.ศ. 2534-2538	2-14
2.8 กำลังการผลิตเส้นใยประดิษฐ์ ปี พ.ศ. 2532-2538	2-15
2.9 จำนวนเครื่องจักรในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปี พ.ศ. 2534-2538	2-16
2.10 ปริมาณการผลิตเส้นใยประดิษฐ์ ปี พ.ศ. 2534-2538	2-17
2.11 ปริมาณการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปี พ.ศ. 2534-2538	2-19
2.12 - ปริมาณการนำเข้าเครื่องจักรในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ปี พ.ศ. 2534-2538	2-22

ตารางที่	หน้า
2 13 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเส้นใยประดิษฐ์ ปี พ.ศ. 2535-2538	2-23
3.1 การบริโภคเส้นใยรวมและเส้นใยประดิษฐ์ของไทยใน ปี พ.ศ. 2530-2538	3-2
3.2 ความต้องการใช้ การผลิตและสัดส่วนการใช้ในประเทศของสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่มไทย	3-7
3.3 มูลค่าการนำเข้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยในช่วงปี พ.ศ. 2535-2539	3-10
3.4 สัดส่วนมูลค่าการนำเข้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยในปี พ.ศ. 2535-2539	3-11
3.5 แหล่งนำเข้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม แต่ละประเภทในปี พ.ศ. 2538	3-12
3.6 การบริโภคเส้นใยของโลกจำแนกตามกลุ่มประเทศในปี พ.ศ. 2528-2538	3-13
3.7 สัดส่วนการบริโภคเส้นใยชนิดต่างๆ ของโลกใน ปี พ.ศ. 2528-2537	3-14
3.8 ปริมาณการผลิตเส้นใยของโลก จำแนกตามภูมิภาคในปี พ.ศ. 2528-2537	3-14
3.9 มูลค่าส่งออกสินค้าเครื่องนุ่งห่มโลก 10 ประเทศแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2532-2537	3-16
3.10 มูลค่าส่งออกสินค้าสิ่งทอโลก 10 ประเทศแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2532-2537	3-17
3.11 มูลค่านำเข้าสินค้าสิ่งทอโลก 10 ประเทศแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2532-2537	3-19
3.12 มูลค่านำเข้าสินค้าเครื่องนุ่งห่มโลก 10 ประเทศแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2532-2537	3-20
3.13 มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยในช่วงปี พ.ศ. 2535-2539	3-22

ตารางที่	หน้า
3 14 อัตราการขยายตัวของการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในปี พ.ศ.2536-2539	3-23
3.15 การขยายตัวของตลาดส่งออกเครื่องนุ่งห่ม จำแนกตามสถานะภาพ MFA	3-24
3 16 ตลาดส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม จำแนกตามกลุ่มประเทศ	3-24
3 17 กลุ่มตลาดส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มแต่ละประเภทในปี พ.ศ.2538	3-27
3 18 สัดส่วนมูลค่าการส่งออกเครื่องนุ่งห่มไทย จำแนกตามประเภทตลาด	3 27
3 19 ส่วนแบ่งตลาดเส้นใยประดิษฐ์ในเอเชียใต้ ในปี พ.ศ.2531-2537	3-29
3 20 ส่วนแบ่งตลาดเส้นใยประดิษฐ์ในเอเชียเหนือ ในปี พ.ศ.2531-2537	3-30
3.21 ส่วนแบ่งตลาดเส้นใยประดิษฐ์ในจีน ในปี พ.ศ.2531-2537	3-30
3 22 ส่วนแบ่งตลาดเส้นใยประดิษฐ์ในอาเซียน ในปี พ.ศ 2531-2537	3-31
3 23 ส่วนแบ่งตลาดเส้นด้ายในเอเชียเหนือ ในปี พ.ศ.2531-2537	3-32
3 24 ส่วนแบ่งตลาดเส้นด้ายในอาเซียน ในปี พ.ศ 2531-2537	3-32
3 25 ส่วนแบ่งตลาดเส้นด้ายในสหภาพยุโรป ในปี พ.ศ 2531-2537	3-33
3 26 ส่วนแบ่งตลาดผ้าฝ้ายในสหภาพยุโรป ในปี พ.ศ 2533-2537	3-34
3 27 ส่วนแบ่งตลาดผ้าฝ้ายในสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ 2533-2537	3-35
3 28 ส่วนแบ่งตลาดผ้าฝ้ายในเอเชียเหนือ ในปี พ.ศ.2531-2537	3-36

ตารางที่	หน้า
3.29 ส่วนแบ่งตลาดผ้าฝ้ายในอาเซียน ในปี พ.ศ. 2531-2537	3-36
3.30 ส่วนแบ่งตลาดเสื้อผ้าสำเร็จรูปในอเมริกาเหนือ ในปี พ.ศ. 2531-2537	3-37
3.31 ส่วนแบ่งตลาดเสื้อผ้าสำเร็จรูปในญี่ปุ่น ในปี พ.ศ. 2531-2537	3-38
3.32 ส่วนแบ่งตลาดเสื้อผ้าสำเร็จรูปในสหภาพยุโรป ในปี พ.ศ. 2531-2537	3-39
3.33 มูลค่าตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม ปี พ.ศ. 2538	3-40
3.34 ปริมาณผลิผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของจีน ปี พ.ศ. 2535-2537	3-44
3.35 อัตราค่าจ้างแรงงานรวมสวัสดิการในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอของประเทศคู่แข่งและไทย	3-59
3.36 จำนวนประชากรของประเทศคู่แข่งและไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534-2538	3-59
3.37 เปรียบเทียบปริมาณการผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของจีน อินโดนีเซีย เวียดนาม และไทย	3-60
3.38 อัตราเงินเฟ้อและอัตราดอกเบี้ยของประเทศจีน อินโดนีเซีย เวียดนาม และไทย	3-65
4.1 การจำแนกประเภทโรงงานในการขอตั้งและขยายโรงงาน	4-4
4.2 สัดส่วนมูลค่าส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยไปยังตลาดในซีกดกลาง และตลาดนอกซีกดกลาง ปี พ.ศ. 2528-2538	4-15
4.3 ปริมาณและสัดส่วนโควตาส่งทอนำเข้าสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2537 และ ปี พ.ศ. 2547	4-18

ตารางที่	หน้า
4.4 ปริมาณและสัดส่วนโควตาเครื่องนุ่งห่มนำเข้าสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2537 และปี พ.ศ.2547	4-18
4.5 แผนการลดภาษีอากรสำหรับสินค้าในกลุ่มแร่ลดภาษีของประเทศไทย	4-21
4.6 แผนการลดภาษีอากรสำหรับสินค้าในกลุ่มสินค้าทั่วไปของประเทศไทย	4-21
4.7 สัดส่วนมูลค่าส่งออกเส้นใยของประเทศสมาชิกไปยังตลาดในเขตและนอกเขต AFTA	4-23
4.8 สัดส่วนมูลค่าส่งออกเส้นด้ายและผ้าผืนของประเทศสมาชิกไปยังตลาดในเขตและนอกเขต AFTA ปี พ.ศ. 2531-2537	4-24
4.9 สัดส่วนมูลค่าส่งออกเครื่องนุ่งห่มของประเทศสมาชิกไปยังตลาดในเขตและนอกเขต AFTA ปี พ.ศ 2531-2537	4-24
4.10 สัดส่วนมูลค่าส่งออกเครื่องนุ่งห่มของประเทศสมาชิกไปยังตลาดในเขตและนอกเขต NAFTA ปี พ.ศ 2531-2537	4-29
4.11 สัดส่วนมูลค่าส่งออกเส้นด้ายและผ้าผืนของประเทศสมาชิกไปยังตลาดในเขตและนอกเขต NAFTA ปี พ.ศ.2531-2537	4-29
4.12 สัดส่วนมูลค่าส่งออกเส้นใยของประเทศสมาชิกไปยังตลาดในเขตและนอกเขต NAFTA ปี พ.ศ 2531-2537	4-30
5.1 โครงสร้างอากรขาเข้าวัตถุดิบหลักของอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์	5-2
5.2 อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2532-2539	5-5
5.3 อัตราค่าจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอของประเทศไทยที่สำคัญ	5-6

สารบัญญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 ขบวนการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	2-8
2 กำลังการผลิตและการใช้ปัจจัยการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	2-11
3 ปริมาณการผลิต การนำเข้า และส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปี พ.ศ.2538	2-26
4 การบริโภคเส้นใยรวมต่อหัว จำแนกเป็นกลุ่มประเทศ ปี พ.ศ 2523-2538	3-3

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในหลายๆ ด้าน ที่เห็นได้ชัดที่สุดคือเป็นอุตสาหกรรมที่มีการส่งออกคิดเป็นมูลค่าสูงสุด นำรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศสุทธิประมาณปีละถึง 100,000 ล้านบาท ขณะนี้กำลังประสบปัญหาการส่งออกตกต่ำถึงกับขั้นติดลบ ทั้งนี้เป็นเพราะไม่สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งกันในตลาดส่งออกที่สำคัญได้ ซึ่งถ้าปล่อยให้สถานการณ์เป็นเช่นนี้ต่อไปก็จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมไม่ว่าจะเป็นด้านดุลการค้า อัตราการจ้างงาน มูลค่าเพิ่มของระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ และรายได้ของรัฐบาลที่ได้จากอุตสาหกรรมนี้ด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเพื่อให้ทราบถึงสถานะปัจจุบันและปัญหาของอุตสาหกรรม ตลอดจนกำหนดนโยบายและมาตรการที่จะช่วยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่อุตสาหกรรม

นิยามการศึกษา

ภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอสามารถแยกเป็นอุตสาหกรรมย่อยได้ 3 อุตสาหกรรมย่อย ประกอบด้วย อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้น หมายถึง การผลิตเส้นใยประดิษฐ์ อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นกลาง หมายถึง การปั่นด้าย การทอผ้า และการฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ และอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นปลาย หมายถึง การผลิตเครื่องนุ่งห่ม

โดยนิยามของคำว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอ สามารถจำแนกได้เป็น 2 นัย คือ ความหมายแคบ หมายถึง อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้นและขั้นกลาง และความหมายกว้างคือ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งหมายรวมถึงอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งหมดตั้งแต่อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้น จนถึงอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นปลาย

ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้นิยามของอุตสาหกรรมสิ่งทอในความหมายแคบ หมายถึง อุตสาหกรรมเส้นใย ปั่นด้าย ทอผ้า ฟอกย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จ และเมื่อจะกล่าวถึงอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งหมดจะใช้คำว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โดยเครื่องนุ่งห่ม หมายถึง เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องยกทรง ถุงน่อง ถุงเท้า และถุงมือผ้า

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม” มีวัตถุประสงค์สำคัญ 5 ประการ คือ

1 เพื่อให้ทราบถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ที่มีต่อระบบเศรษฐกิจไทย ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันของอุตสาหกรรมนี้ทั้งระบบ ตลอดจนโครงสร้างของอุตสาหกรรมที่รวมถึง กำลังการผลิต ปริมาณผลิตรายใช้แรงงาน วัตถุดิบ และเทคโนโลยีในการผลิต

2 เพื่อให้ทราบถึงภาวะการผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มทั้งในตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบส่วนแบ่งตลาดของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดส่งออกที่สำคัญ

3 เพื่อให้ทราบถึงอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศคู่แข่งของไทยที่สำคัญ อันได้แก่ จีน อินเดีย และเวียดนาม และเมื่อเปรียบเทียบอุตสาหกรรมของไทยแล้วมีข้อได้เปรียบเสียเปรียบประการใด นอกจากนี้ยังได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ของประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่สูงกว่าคือฮ่องกง เพื่อเป็นแนวคิดในการพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย

4 เพื่อให้ทราบถึงนโยบายรัฐบาล มาตรการการค้า และกลุ่มการค้าที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผลกระทบที่มีต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย

5 ระบุประเด็นปัญหาและอุปสรรค ในการประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และเสนอแนวทางในการแก้ไขเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1 ศึกษาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในแต่ละขั้นตอนการผลิต ในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งการศึกษาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็น 3 ชั้น คือ ขั้นต้น หมายถึง การผลิตเส้นใยประดิษฐ์ขั้นกลาง หมายถึง การปั่นด้าย การทอผ้า และการฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ และขั้นปลาย หมายถึง การผลิตเครื่องนุ่งห่ม

2 ศึกษาตลาดส่งออกที่สำคัญและคู่แข่งในตลาดนั้น ตลอดจนวิเคราะห์ถึงศักยภาพอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทย ประเทศที่จะทำการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในแถบเอเชียที่มีความสามารถในการผลิตใกล้เคียงกับประเทศไทย ได้แก่ ประเทศจีน อินเดีย และเวียดนาม

3 ศึกษากลุ่มการค้าต่าง ๆ ที่สำคัญของโลก ที่เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย ได้แก่ NAFTA, AFTA ข้อตกลงและกฎระเบียบขององค์การการค้าโลก (WTO) รวมทั้งมาตรการหรือกฎของประเศผู้นำเข้าที่มีผลกระทบต่อการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอของไทย

4 ศึกษานโยบายของรัฐบาลซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรม ขณะเดียวกันก็อาจสร้างข้อจำกัดอื่น ๆ หรืออาจไม่เหมาะสมในสถานการณ์ปัจจุบัน นโยบายเหล่านี้ เช่น ด้านควบคุมดูแลการปกป้องอุตสาหกรรมภายใน การส่งเสริมการลงทุนในประเทศ การให้สิ่งจูงใจสำหรับการลงทุนจากต่างประเทศ การส่งเสริมการส่งออก เป็นต้น นอกจากนี้จะเสนอแนะการปรับเปลี่ยนการใช้นโยบายบางอย่างให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมในปัจจุบันซึ่งจะมีการเปิดเสรีมากขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ

5 ศึกษาถึงปัญหาของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่บั่นทอนกำลังความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ ทั้งที่เป็นปัญหาเฉพาะที่เกิดกับอุตสาหกรรมนี้เองและปัญหาโครงสร้างที่กระทบต่ออุตสาหกรรมทั้งหมดในระบบเศรษฐกิจ งานวิจัยนี้จะวิเคราะห์ปัญหาหรือปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมและหาข้อสรุปออกมาเป็นข้อเสนอแนะเพื่อให้ทราบว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยควรจะปรับตัวอย่างไร ไปทางไหน อันจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

1.4 วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ จะเน้นที่การวิเคราะห์เนื้อหาและข้อสรุปจากข้อมูลสถิติที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ โดยมีการแยกแยะแจกแจงความถี่ของข้อมูลสถิติต่าง ๆ ในรูปของตารางเป็นหลัก โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1 วางเค้าโครงการศึกษา และขอบเขตการศึกษาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การศึกษา

2 รวบรวมข้อมูล เอกสาร รายงานการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อันจะนำไปสู่การศึกษวิเคราะห์เปรียบเทียบศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย

3 รวบรวมข้อมูลสถิติ ที่จำเป็นต้องใช้ อาทิเช่น การนำเข้าและส่งออก ผลิตภัณฑ์สิ่งทอของไทย การค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในตลาดโลก มูลค่าการนำเข้าของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย การลงทุนโดยตรงสุทธิจากต่างประเทศ จากแหล่งต่าง ๆ เช่น กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ ธนาคารแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมการส่งออก องค์การสหประชาชาติ เป็นต้น

4 ประมวลข้อมูลทางสถิติ เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งวิเคราะห์ผลดังกล่าวในเชิงเศรษฐศาสตร์และวิเคราะห์ข้อเสนอแนะที่เหมาะสมในเชิงนโยบาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1 เพื่อทราบถึงโครงสร้างการผลิต การตลาด การนำเข้าและการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย และทราบถึงความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในแต่ละขั้นตอนการผลิต
- 2 เพื่อทราบถึงจุดเด่นและจุดด้อยในแต่ละอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งขัน
- 3 เพื่อทราบถึงผลกระทบของนโยบายจากภาครัฐต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย และผลกระทบจากต่างประเทศ อันเกิดจากการเปิดเขตการค้าเสรีของกลุ่มประเทศต่าง ๆ
- 4 เพื่อทราบถึงศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในการส่งออก
- 5 เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยในอนาคต

บทที่ 2

สภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

2.1 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่เดิมนั้นสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีการผลิตและบริโภคอยู่ในระดับครัวเรือน กล่าวคือ มีการปั่นด้ายและทอผ้า เพื่อนำมาใช้กันในหมู่สมาชิกของครอบครัวเท่านั้น ต่อเมื่อเศรษฐกิจสังคมขยายตัวขึ้น ความต้องการใช้สินค้าและบริการมีมากขึ้น กอปรกับกลุ่มชนมีความถนัดและเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดการค้าขายแลกเปลี่ยนขึ้น การผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจึงได้พัฒนาขึ้นเป็นอุตสาหกรรมและมีรูปแบบการพัฒนาในเชิงธุรกิจมากขึ้น และหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งใหญ่ขึ้นในต้นศตวรรษที่ 18 ก็ได้ส่งผลให้อุตสาหกรรมผลิตสิ่งทอได้พัฒนาจากระบบอุตสาหกรรมในครัวเรือนมาเป็นระบบอุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์อย่างเต็มรูปแบบ

ประเทศไทยแม้จะมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานในการผลิตสิ่งทอ แต่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มแบบสมัยใหม่กลับเริ่มต้นค่อนข้างช้าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้เนื่องจากการบังคับใช้ของสนธิสัญญาเบาริง (Bowring Treaty) ในปี พ.ศ. 2373 ได้ส่งผลให้ไทยจำเป็นต้องเปิดตลาดการค้าให้กับชาติอาณานิคมมากขึ้น สินค้าสิ่งทอของต่างชาติจึงได้เข้ามาแพร่หลายในตลาดของไทย ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การประกอบอุตสาหกรรมสิ่งทอในท้องถิ่นขาดความกระตือรือร้น การพัฒนาจึงค่อนข้างช้าในระยะนั้น

อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยได้มีการพัฒนาอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2479 โดยกระทรวงกลาโหมได้นำเครื่องปั่นด้าย 3,232 แกน และเครื่องทอผ้า 72 เครื่องทอ เข้ามาจากประเทศเยอรมนี เพื่อใช้ในการผลิตผ้าในทางการทหาร และต่อมาอีก 10 ปี คือในปี พ.ศ. 2489 โรงงานปั่นด้ายแบบสมัยใหม่ของเอกชนแห่งแรกจึงเปิดดำเนินการขึ้น โดยมีแกนปั่นด้ายทั้งสิ้นจำนวน 3,600 แกน โรงงานแห่งนี้เป็นผู้ประกอบการชาวไทย ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อบรรเทาความขาดแคลนผลิตภัณฑ์สิ่งทออันเป็นผลมาจากสงครามโลกครั้งที่ 2

หลังจากปี พ.ศ. 2489 อุตสาหกรรมสิ่งทอโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงงานปั่นด้ายที่ใช้เครื่องจักรได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จำนวนแกนปั่นด้ายในปี พ.ศ. 2495 เพิ่มขึ้นเป็น 43,000 แกน ทำให้ผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่ผลิตขึ้นในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมาก อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2498-2502 ได้เกิดสภาวะการณ้ดักตัวของผลผลิตสิ่งทอ เนื่องจากมีการนำเข้าผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่ทำจากฝ้ายซึ่งมีราคาถูกจากประเทศ

ปากีสถาน ราคาของเส้นใยฝ้ายนำเข้าถูกกว่าเส้นใยฝ้ายที่ผลิตในประเทศถึงร้อยละ 25-30 ที่เป็นเช่นนี้ เพราะปากีสถานได้นำสินค้าเข้ามาท่วมตลาดโดยได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาล จากการท่วมตลาดดังกล่าวนี้ทำให้โรงงานปั่นด้ายของไทยหลายโรงต้องล้มละลายและปิดกิจการลง รัฐบาลไทยแก้ไขปัญหานี้ด้วยการให้การปกป้องอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นครั้งแรกโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติจำกัดการนำเข้าด้ายที่ทำจากฝ้ายในปี พ.ศ. 2498 และต่อมาพระราชบัญญัตินี้ได้ถูกแก้ไขและครอบคลุมถึงผ้าฝ้ายในปี พ.ศ. 2500

การลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอได้ฟื้นคืนชีพอีกครั้งด้วยการกระตุ้นจากราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนปี พ.ศ. 2503 และอัตราอากรขาเข้าที่คุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ โรงงานสิ่งทอซึ่งปิดกิจการลงในช่วง พ.ศ. 2498-2502 สามารถกลับมาดำเนินกิจการต่อและขยายกิจการได้อีก ซึ่งรวมทั้งผู้ประกอบการที่เป็นชาวไทย ชาวจีนจากฮ่องกง และฮ่องกง

บริษัท 3 รายแรกที่บุกเบิกอุตสาหกรรมสิ่งทอในยุคนั้น และส่วนใหญ่เป็นการทำกิจการเกี่ยวกับสิ่งทอจากฝ้าย ได้แก่ Thai Blanket Industry Co., Ltd. ก่อตั้งกิจการเมื่อ 2502 Thai Durable Textiles Co., Ltd. ก่อตั้งกิจการเมื่อ พ.ศ. 2504 และ Luckytex Co., Ltd. ก่อตั้งกิจการเมื่อ พ.ศ. 2504 บริษัทเหล่านี้ก้าวเข้ามามีส่วนสำคัญในอุตสาหกรรมสิ่งทอในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ในระยะเวลาคือในปี พ.ศ. 2506 บริษัทญี่ปุ่นได้เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมด้วยการร่วมทุนกับผู้ประกอบการชาวไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจการโรงงานผลิตเส้นใยประดิษฐ์บริษัทแนวหน้าในขณะนั้น ได้แก่ Thai-Yazaki Mahakun Co., Ltd. ก่อตั้งกิจการเมื่อ พ.ศ. 2506 To Kai Dying Co., Ltd. ก่อตั้งกิจการเมื่อ พ.ศ. 2506 Thai Toray Textile Mills Co., Ltd. ก่อตั้งกิจการเมื่อ พ.ศ. 2507 และ Thai Teijin Textiles Co., Ltd. ก่อตั้งกิจการเมื่อ พ.ศ. 2508 การลงทุนร่วมของบริษัทจากญี่ปุ่นมีส่วนช่วยอุตสาหกรรมสิ่งทอในด้านเงินทุน เทคโนโลยี และการจัดการ ลักษณะการดำเนินการผลิตของบริษัทญี่ปุ่นมักเป็นแบบครบวงจร โดยเริ่มตั้งแต่การผลิตเส้นใยประดิษฐ์ การปั่นด้าย ทอผ้า ฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ ในโรงงานเดียวกัน จนกระทั่งปี พ.ศ. 2521 บริษัทญี่ปุ่นมีส่วนแบ่งในบริษัทร่วมทุนเหล่านี้ประมาณร้อยละ 36 แต่บริษัทญี่ปุ่นจะควบคุมอำนาจบริหารงาน ในขณะที่ผู้ถือหุ้นชาวไทยไม่ค่อยมีบทบาทมากเท่าใดนัก ทั้งนี้เนื่องจากเครื่องจักรและเทคโนโลยีในการผลิตสิ่งทอมาจากญี่ปุ่น คนไทยยังขาดความรู้และความชำนาญ

นอกจากบริษัทในประเทศญี่ปุ่นแล้วในระยะหลังคือประมาณตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 บริษัทไต้หวัน และฮ่องกงก็ได้ย้ายฐานการผลิตเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากต้องการหาช่องทางหลบเลี่ยงมาตรการควบคุมปริมาณนำเข้าสิ่งทอของประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำ และในช่วง พ.ศ. 2523-2532 ประเทศเหล่านี้ได้รับแรงผลักดันจากค่าจ้างแรงงานสูงและค่าเงินที่แข็งขึ้น

ปัจจุบันอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยมีสถานะที่แข็งแกร่งและนับเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการจ้างงานในประเทศอย่างมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มเป็นสัดส่วนสูงสุดในภาคอุตสาหกรรมคือประมาณร้อยละ 20 ของมูลค่าเพิ่มรวมของภาคอุตสาหกรรม และก่อให้เกิดการจ้างงานสูงสุดคือประมาณ 1.1 ล้านคน หรือประมาณ 1 ใน 3 ของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังสร้างมูลค่าการส่งออกสูงเป็นอันดับหนึ่งหรือสองของประเทศมาตลอดระยะ 10 ปีที่ผ่านมา โดยในปี พ.ศ. 2539 สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม มีมูลค่าการส่งออกถึง 139,872 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 16.46 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมรวมของประเทศ

2.2 ความสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในปัจจุบัน

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มหรือภาคสิ่งทอในหมวดอุตสาหกรรมนี้ นับว่ามีความสำคัญมากต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นพิจารณาในด้านการสร้างมูลค่าเพิ่ม การจ้างงาน การส่งออกนารายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศ ภาษีอากรที่จ่ายแก่รัฐบาล หรือการก่อให้เกิดอุตสาหกรรมสนับสนุนต่าง ๆ เช่น ฟิล์ม กระดุม แอบยางยืด เป็นต้น

2.2.1 มูลค่าเพิ่ม

ในปี พ.ศ. 2534 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มได้สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ระบบเศรษฐกิจเท่ากับ 147,969 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมและหมวดอุตสาหกรรมร้อยละ 5.90 และ 20.90 ตามลำดับ และมูลค่าเพิ่มได้เพิ่มขึ้นเป็น 225,691 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2538 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 11.13 ต่อปี สัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมและหมวดอุตสาหกรรมลดลงเล็กน้อยเหลือร้อยละ 5.37 และ 19.06 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มก็ไม่ได้ลดความสำคัญในฐานะที่เป็นอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูงสุดในหมวดอุตสาหกรรม

ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจเช่นกัน จะพบว่าสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมอื่นต่อมูลค่าเพิ่มหมวดอุตสาหกรรมมีมูลค่าน้อยกว่ามาก เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มีสัดส่วนร้อยละ 8.42 อุปกรณ์การขนส่งซึ่งครอบคลุมถึงยานยนต์และชิ้นส่วนมีสัดส่วนร้อยละ 8.60 และการกลั่นปิโตรเลียมและผลิตภัณฑ์ซึ่งถือกันว่าเป็นอุตสาหกรรมยักษ์ใหญ่มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 6.41 เท่านั้น ในปี พ.ศ. 2538

ตารางที่ 2.1 มูลค่าเพิ่มภาคสิ่งทอเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมและมูลค่าเพิ่มหมวดอุตสาหกรรม ณ ราคาปัจจุบัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534-2538

หน่วย : ล้านบาท

	2534	2535	2536	2537	2538 ^P
ผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP)	2,506,635	2,834,677	3,179,451	3,634,848	4,202,835
หมวดอุตสาหกรรม	707,901	778,987	892,494	1,015,592	1,184,322
ภาคสิ่งทอ	147,969	163,586	176,171	198,065	225,691
สัดส่วนต่อ GDP (%)	5.90	5.77	5.54	5.45	5.37
สัดส่วนต่อหมวดอุตสาหกรรม (%)	28.24	27.48	28.07	27.94	28.18

หมายเหตุ : P เป็นตัวเลขเบื้องต้น

ที่มา : กองบัญชาการประชาติ

ตารางที่ 2.2 มูลค่าเพิ่มจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม

หน่วย : ล้านบาท

อุตสาหกรรม	2536	2537	2538 ^P	สัดส่วน (%)
อาหาร	72,407	82,926	94,163	7.95
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	176,171	198,065	225,691	19.06
การกลั่นปิโตรเลียมและผลิตภัณฑ์	56,293	63,555	75,890	6.41
โลหะพื้นฐาน	14,365	17,810	22,906	1.93
เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	75,779	89,259	99,749	8.42
อุปกรณ์การขนส่ง	83,431	79,315	101,830	8.60
รวมหมวดอุตสาหกรรม	892,494	1,015,592	1,184,322	100.00

หมายเหตุ : P เป็นตัวเลขเบื้องต้น

ที่มา : กองบัญชาการประชาติ

2.2.2 การจ้างงาน

เมื่อพิจารณาในด้านการก่อให้เกิดตำแหน่งงานในอุตสาหกรรมแล้ว อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีการจ้างงานมากที่สุดในหมวดอุตสาหกรรมคิดเป็นจำนวนคนถึง 1,122,560 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.15 ของการจ้างงานในหมวดอุตสาหกรรมรวมในปี พ.ศ. 2537 และอุตสาหกรรมสิ่งทอก็ให้แรงงานเพิ่มเรื่อย ๆ จาก 975,100 คน ในปี พ.ศ. 2533 เพิ่มขึ้นเป็น 1,122,560 คน ในปี พ.ศ. 2537 หรือ

เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 3.58 ต่อปี ตามการขยายตัวของอุตสาหกรรม ซึ่งถือเป็นอัตราเพิ่มไม่สูงนัก และเมื่อคิดเป็นจำนวนคนแล้วนับว่ามากทีเดียว

ตารางที่ 2.3 จำนวนแรงงานที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอเปรียบเทียบกับหมวดอุตสาหกรรม

หน่วย คน

จำนวนแรงงาน	2533	2534	2535	2536	2537
หมวดอุตสาหกรรม	3,132,600	3,465,100	3,600,100	3,961,100	3,851,100
ภาคสิ่งทอ	975,100	1,037,910	1,070,660	1,100,110	1,122,560
สัดส่วนต่อหมวดอุตสาหกรรม(%)	31.13	29.95	29.74	27.77	29.15

ที่มา : รายงานผลการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักร (รอบ 3) สิงหาคม 2533-2537, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.2.3 การส่งออกเพื่อนำเข้ารายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นแหล่งสร้างเงินตราต่างประเทศที่สำคัญเนื่องจากการส่งออกในปีหนึ่ง ๆ คิดเป็นมูลค่ามากเป็นอันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าส่งออกอื่น ๆ โดยเฉพาะการส่งออกเครื่องนุ่งห่มในปี พ.ศ. 2539 มีมูลค่าถึง 85,314 ล้านบาท ส่วนการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่น ๆ มีมูลค่าลดหลั่นตามกันลงมา ได้แก่ ผ้าผืน เส้นด้าย และเส้นใย ตามลำดับ ซึ่งเมื่อรวมกับการส่งออกเครื่องนุ่งห่มแล้วทำให้มีมูลค่าการส่งออกต่างประเทศรวมทั้งสิ้น 139,872 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2539 เพิ่มขึ้นจาก 125,574 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2535 หรือเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 2.73 ต่อปี โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16.46 ของมูลค่าส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทย

สำหรับรายได้สุทธิที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปนี้นำเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจไทยนั้น คิดเป็นเงินบาทแล้วมีมูลค่าสูงเป็นอันดับหนึ่งเช่นกัน เมื่อเปรียบเทียบกับการส่งออกสินค้าประเภทอื่นๆ ซึ่งถึงแม้ว่าเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วจะพบว่าผลิตภัณฑ์สิ่งทอในบางรายการคือ เส้นใยและผ้าผืน ที่มีการขาดดุลการค้า โดยในปี พ.ศ. 2535 เส้นใยมีการขาดดุลการค้าสุทธิคือ 15,673 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ ผ้าผืน 1,407 ล้านบาท สาเหตุที่เส้นใยมีการขาดดุลการค้ามากที่สุด เนื่องจากประเทศไทยต้องนำเข้าเส้นใยฝ้ายในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก เพราะในประเทศผลิตได้เพียงเล็กน้อยและคุณภาพก็ไม่ค่อยดี โดยในปี พ.ศ. 2535 มีการขาดดุลการค้าในเส้นใยฝ้ายถึง 14,370 ล้านบาท สำหรับการขาดดุลการค้าของผ้าผืนมีสาเหตุจากผ้าผืนสำเร็จรูปที่ผ่านขั้นตอนการฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ ในประเทศไทยนั้นมีราคาสูงกว่าการนำเข้าผ้าผืนสำเร็จรูปจากต่างประเทศ อีกทั้งผู้ผลิตเครื่องนุ่งห่มเพื่อการส่งออกสามารถขอคืนภาษีนำเข้าวัตถุดิบได้ ตามมาตรา 19 ทวิ แต่อย่างไรก็ตาม ค่าสิ่งทออื่น ๆ นั้นไทยได้เปรียบดุลการค้าทั้งสิ้น โดยเครื่องนุ่งห่มมีการได้เปรียบดุลการค้ามากที่สุด คือ

83,414 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2539 รองลงมาได้แก่ เส้นด้าย 8,302 ล้านบาท ทำให้ในปี พ.ศ. 2539 ไทยได้เปรียบดุลการค้าจากการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอเหล่านี้รวมคิดเป็นมูลค่า 80,514 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 75,701 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2535 หรือเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 1.55 ต่อปี

ตารางที่ 2.4 มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปี พ.ศ. 2535-2539

หน่วย : ล้านบาท

ผลิตภัณฑ์	2535	2536	2537	2538	2539	อัตราเพิ่มเฉลี่ย
เส้นใย	3,216	3,425	4,925	7,027	5,697	15.37%
เส้นด้าย	6,606	7,260	10,935	12,376	14,170	21.02%
ผ้าผืน	18,777	19,884	21,005	25,590	24,715	7.11%
เครื่องนุ่งห่ม	90,466	93,892	106,458	108,014	85,314	-1.46%
สิ่งทออื่นๆ	6,509	7,220	8,736	9,928	9,976	11.27%
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	125,574	131,681	152,059	162,935	139,872	2.73%
สินค้าอุตสาหกรรม	520,318	624,353	757,014	929,798	849,738	
สัดส่วน (%)	24.13	21.09	20.09	17.52	16.46	

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ รวบรวมโดยฝ่ายวิจัย บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

2.2.4 รายได้ที่อุตสาหกรรมนี้ให้แก่ภาครัฐ

ในด้านการเสียภาษีอากรให้แก่ภาครัฐนั้น ในปี พ.ศ. 2537 เมื่อดำเนินการภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ที่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปจ่ายให้แก่รัฐบาล โดยคิดเฉพาะส่วนผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่จำหน่ายในประเทศที่ขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่มไม่ได้ ปรากฏว่ารัฐบาลได้รับภาษีนี้เพียงอย่างเดียวรวมทั้งสิ้น 7,561 ล้านบาท โดยจำแนกเป็นได้รับจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป 3,930 ล้านบาท การทอผ้า 1,991 ล้านบาท การปั่นด้าย 732 ล้านบาท และการผลิตเส้นใยประดิษฐ์ 297 ล้านบาท ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างรายได้ให้แก่รัฐบาลค่อนข้างสูง

2.2.5 อุตสาหกรรมสนับสนุนอื่น ๆ

นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์สิ่งทอโดยเฉพาะเครื่องนุ่งห่มได้แก่ เสื้อผ้า กระโปรง กางเกง เครื่องยกทรง ถุงน่อง ถุงเท้า และถุงมือ จำเป็นต้องมีชิ้นส่วนประกอบอื่น ๆ ที่อำนวยความสะดวกแก่การสวมใส่ อันได้แก่ ซิป กระดุม แถบผ้ายืด ซึ่งวัสดุที่ใช้ทำและรูปแบบของชิ้นส่วนประกอบเหล่านี้มีมากมาย

* คำนวณจาก สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในประเทศคูณด้วยอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม (ร้อยละ 7)

ทำให้เกิดการผลิตและอุตสาหกรรมชิ้นส่วนประกอบสิ่งทอต่าง ๆ เหล่านี้เพื่อป้อนอุตสาหกรรมสิ่งทอ อันก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มและการจ้างงานขึ้นอีกมาก

ตารางที่ 2.5 มูลค่าการค้าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปีพ.ศ. 2535-2539

หน่วย : ล้านบาท

อุตสาหกรรม	2535	2536	2537	2538	2539
เส้นใย	-15,673	-12,152	-13,101	-14,651	-16,764
เส้นด้าย	1,602	2,590	5,774	5,759	8,302
ผ้าผืน	-1,407	-2,424	-1,807	1,194	2,157
เครื่องนุ่งห่ม	89,858	93,179	105,452	106,610	83,414
สิ่งทออื่นๆ	1,320	1,475	2,950	3,456	3,405
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	75,700	82,668	99,268	102,368	80,514

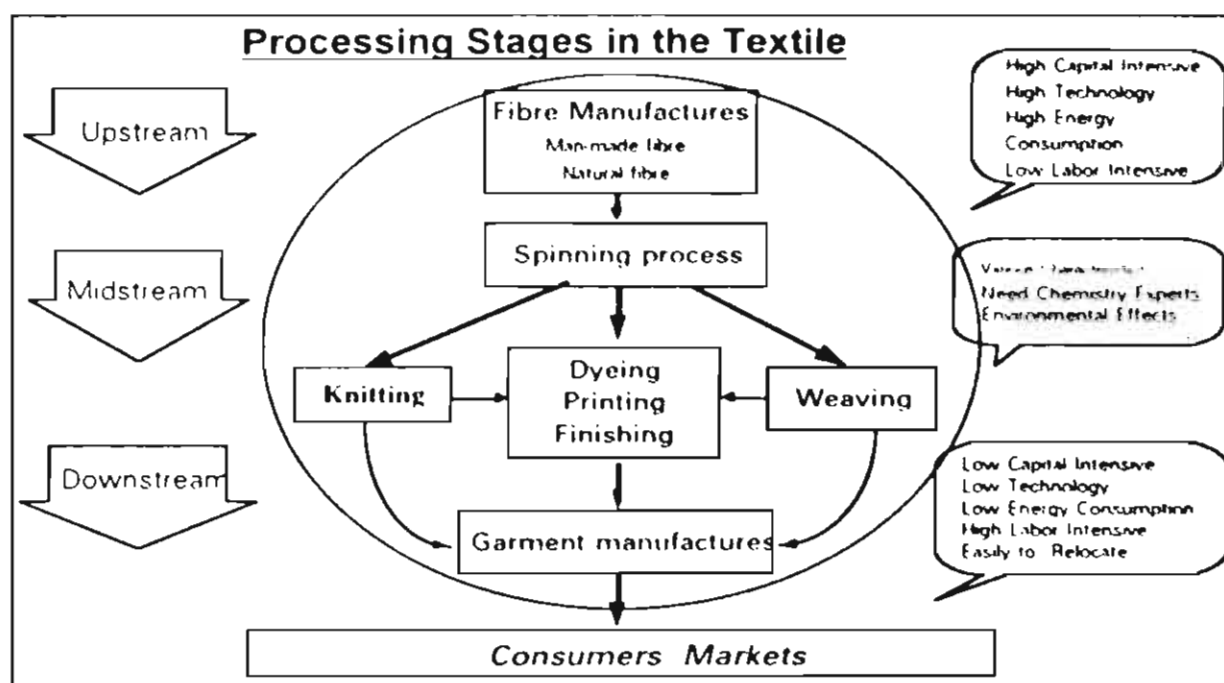
ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ รวบรวมโดย ฝ่ายวิจัย บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

2.3 ความสัมพันธ์ทั้งระบบและโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

2.3.1 ความสัมพันธ์ทั้งระบบของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่ประกอบด้วยอุตสาหกรรมย่อยหลายอุตสาหกรรม ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 ชั้น คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้น (Upstream) ชั้นกลาง (Midstream) และขั้นปลาย (Downstream) ซึ่งการผลิตของอุตสาหกรรมเหล่านี้จะมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันทั้งระบบตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นปลาย กล่าวคือ ผลผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้นจะเป็นวัตถุดิบของกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอชั้นกลาง และผลผลิตที่ได้จากอุตสาหกรรมสิ่งทอชั้นกลางจะใช้เป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมขั้นปลายเช่นเดียวกัน ซึ่งหมายความว่า ในอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้นเป็นการนำผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ได้แก่ Ethylene Glycol (EG) Pure Terephthalic Acid (PTA) Dimethyl Terephthalate (DMT) และ Caprolactum (CPL) มาผ่านการหลอมแล้วอัดให้ไหลผ่านรูเล็กๆ (Spinneret) ซึ่งผลิตผลที่ได้คือ เส้นใยประดิษฐ์ (Man-made Fiber) ผลิตภัณฑ์เส้นใยนี้ถือว่าเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมสิ่งทอชั้นกลาง เมื่อนำเส้นใยมาปั่นอย่างต่อเนื่อง (Spinning Process) จะได้เส้นด้าย (Yarn) ที่มีความยาวมาก จากนั้นนำเส้นด้ายเหล่านั้นมาตีเกลียว เพื่อก่อให้เกิดความแข็งแรง เส้นด้ายเหล่านี้จะใช้เป็นวัตถุดิบในการทอผ้า (Weaving) หรือถักผ้า (Knitting) เพื่อให้ได้เป็นผ้าผืน (Fabric) ออกมา แต่ก่อนที่จะนำผ้าผืนไปผ่านขั้นตอนสุดท้ายคือกระบวนการตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปต้องมีการนำผ้าผืนนั้นไป

ผ่านกรรมวิธีตกแต่งคุณสมบัติเพื่อให้ตรงตามความต้องการโดยการ ฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ (Dyeing Printing and Finishing) และเมื่อได้ผ้าผืนสำเร็จรูปแล้วก็นำไปตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปและเครื่องนุ่งห่มต่อไป (Garment Manufacture) ซึ่งถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้ายในขบวนการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (แผนภาพที่ 1)

แผนภาพที่ 1 ขบวนการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้น

เป็นอุตสาหกรรมเริ่มแรกของโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญสำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต่อไป ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่การผลิตเส้นใยธรรมชาติและเส้นใยประดิษฐ์ โดยเส้นใยธรรมชาติที่นิยมมากที่สุดคือ ใยฝ้าย ส่วนเส้นใยประดิษฐ์เป็นเส้นใยที่ผลิตขึ้นเพื่อทดแทนเส้นใยธรรมชาติ โดยวิธีการสังเคราะห์ทางเคมีจากผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมี สามารถแบ่งได้เป็น 4 ชนิด คือ โพลีเอสเตอร์ (Polyester) ไนลอน (Nylon) อะคริลิก (Acrylic) และ เรยอง (Rayon) แต่ในการศึกษาครั้งนี้จะกล่าวถึงเฉพาะเส้นใยประดิษฐ์เท่านั้น เนื่องจากการผลิตเส้นใยธรรมชาติโดยเฉพาะฝ้ายมีไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ในประเทศต้องอาศัยการนำเข้าจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากการเพาะปลูกฝ้ายซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญ มีปัญหามากโดยเฉพาะโรคและศัตรูพืช และผลผลิตต่อไร่ต่ำ ในขณะที่เส้นใยประดิษฐ์มีการผลิตมากกว่าและยังสามารถส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้ด้วย

อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เงินลงทุนสูง (Capital Intensive) ต้องใช้เทคโนโลยีจากต่างประเทศ อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์เริ่มมีในไทยเมื่อปลายปี 2507 ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า และเริ่มมีการขยายการผลิตมากขึ้นในระยะเวลา 5-6 ปีที่ผ่านมา เพื่อเป็นการสนองความต้องการภายในประเทศที่เพิ่มมากขึ้นและขณะเดียวกันก็ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศด้วย

อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นกลาง

ประกอบด้วย การปั่นด้าย การทอผ้า การดักผ้า และการฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยวัตถุดิบจากอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้นมาทำการผลิตต่อเนื่องกันเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งจะทำให้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต่อไป

อุตสาหกรรมปั่นด้าย เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนและพลังงานค่อนข้างสูง เนื่องจากต้องใช้เครื่องจักรในการผลิตเป็นส่วนใหญ่ โดยทุกขั้นตอนใช้เครื่องจักรอัตโนมัติในการทำงาน จึงต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ช่างเทคนิค และคนงาน ในการควบคุมการทำงานของเครื่องจักร และประสิทธิภาพการผลิตขึ้นอยู่กับสมรรถนะของเครื่องจักรเป็นสำคัญ ซึ่งโรงงานที่มีประสิทธิภาพจะสามารถผลิตเส้นด้ายที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ รวดเร็วและใช้ต้นทุนต่ำ

การที่อุตสาหกรรมปั่นด้ายมีการใช้เครื่องจักรในทุกขั้นตอนการผลิต จึงส่งผลให้อุตสาหกรรมนี้มีการใช้เงินลงทุนสูง และขนาดการลงทุนต้องใหญ่ ซึ่งจะต้องมีการจ้างงานตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป และมีทรัพย์สินถาวรเกิน 50 ล้านบาทขึ้นไป เพื่อก่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) แต่ทั้งนี้การใช้เงินทุน และขนาดการลงทุนยังต่ำกว่าอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มาก

อุตสาหกรรมทอผ้า อุตสาหกรรมทอผ้าเดิมเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานสูง แต่ปัจจุบันอุตสาหกรรมทอผ้ามีการใช้ทุนสูงขึ้นเนื่องจากมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องทำให้อุตสาหกรรมนี้มีการใช้ทุนเข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เครื่องทอผ้าที่พัฒนาขึ้นใหม่ สามารถทำงานได้รวดเร็วและอัตโนมัติมากขึ้น จึงประหยัดแรงงาน นอกจากนี้การควบคุมคุณภาพสามารถทำได้ดีกว่า

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากอุตสาหกรรมทอผ้า คือ ผ้าผืน และสามารถแบ่งออกเป็น ผ้าทอ และผ้าดัก ซึ่งผ้าที่เกิดจากการดักจะยืดได้มากกว่าจึงเหมาะสำหรับเครื่องนุ่งห่มที่ต้องการการกระชับแต่ไม่รัดจนรู้สึกแน่น โดยการทอผ้าเป็นการใช้ด้าย 2 กลุ่ม คือด้ายพุ่งและด้ายยืน ขัดกันเป็นตารางสลับไปมา ส่วนการดักผ้าเป็นการทำให้เส้นด้ายเกาะเกี่ยวกันเป็นห่วงต่อเนื่องกันจนเป็นผืน หรืออาจกล่าวได้ว่า การดักผ้าเป็นการทำด้ายเส้นเดียวให้เป็นผ้าได้ ในโรงงานดักผ้ามักทำต่อเนื่องกันไปจนเป็นสินค้าสำเร็จรูป ส่วนการทอผ้ากับการตัดเย็บผ้าทอให้เป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปมักแยกกันคนละบริษัทหรือคนละโรงงาน

อุตสาหกรรมฟлок ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ แต่มักจะเรียกรวมว่าอุตสาหกรรมแต่งสำเร็จ ประกอบด้วย การฟлок (เป็นการทำให้ผ้าขาว) การย้อม (การทำให้มีสีสันสวยงาม) การพิมพ์ (การทำให้ผ้ามีลวดลายสวยงาม) และการแต่งสำเร็จ (เป็นการแต่งเนื้อผ้าให้มีคุณสมบัติต่างๆ ตามความต้องการ เช่น ความนุ่ม ยับยาก เจามัน เป็นต้น) ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการผลิตผ้าผืนก่อนนำผ้าผืนไปใช้งาน

การฟлок ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ มีการใช้น้ำ สารเคมี และพลังงานมาก และก่อให้เกิดน้ำเสียเป็นจำนวนมาก อีกทั้งการบำบัดน้ำเสียต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมนี้ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มได้มาก ซึ่งผ้าที่แต่งสำเร็จแล้วจะมีราคาเพิ่มขึ้นเป็น 2-3 เท่าของราคาผ้าดิบ โรงงานแต่งสำเร็จที่มีคุณภาพดีจะต้องมีการลงทุนสูงเพื่อความสะดวกตัวและมีประสิทธิภาพในการให้บริการลูกค้า และต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ทางเคมีสิ่งทอสูง เพราะงานย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ มีรายละเอียดทางเทคนิคมากและต่างกันไปตามชนิดของสี เส้นใยที่ใช้ การผสมสีให้เกิด Shade ที่ต้องการ และเทคนิคการแต่งสำเร็จต่างๆ ชนิด

อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นปลาย

เป็นขบวนการผลิตขั้นสุดท้ายของอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งเป็นการผลิตเครื่องนุ่งห่ม ทั้งนี้เป็นการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปมากที่สุด และในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปนี้สามารถจำแนกได้เป็น 3 ชนิด คือ Woven, Circular Knit และ Flat Knit ทั้งนี้ในขั้นตอนการตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปสามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ

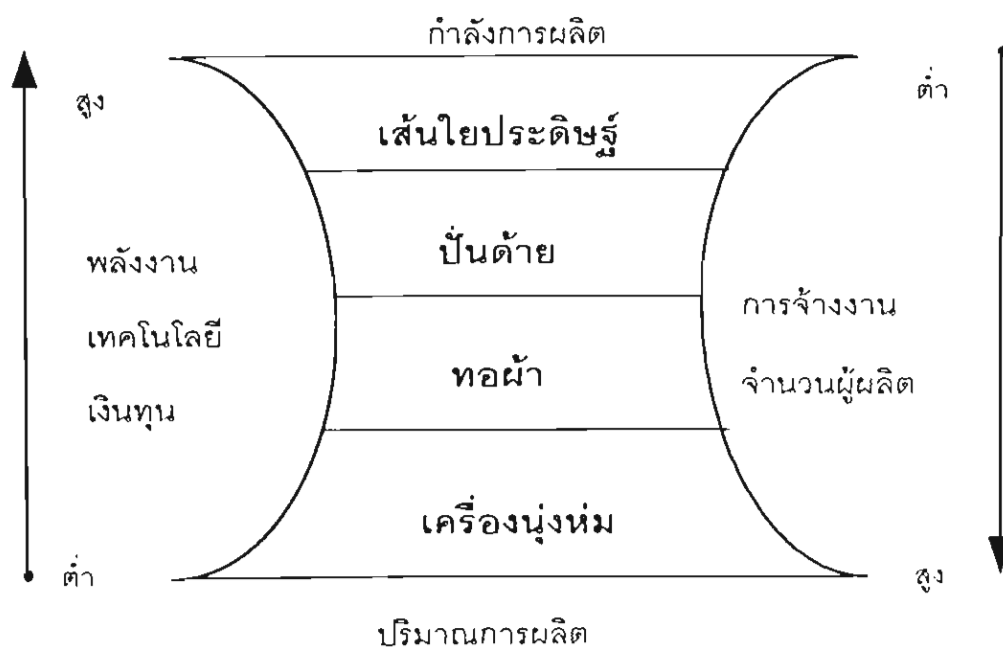
1. ขั้นตอนก่อนการประกอบเย็บ (Pre-Assembly) ประกอบด้วยการออกแบบ การปรับขนาดหรือการขยายแบบ การวางแผนผ้า และการตัดผ้า กล่าวคือ ผู้ออกแบบจะต้องออกแบบหรือนำแบบ (Pattern) ที่ลูกค้าส่งมาให้มาทำการวาดลงบนกระดาษแข็งแล้วนำแบบที่วาดมาจัดลงบนผ้า คือการวางแผนผ้าโดยให้ผ้าเหลืออย่างน้อยที่สุด แล้วนำมาทำการตัดตามแบบที่วาดไว้

2. ขั้นตอนการประกอบเย็บ (Assembly) เป็นขั้นตอนการนำผ้าที่ตัดไว้ในขั้นที่ 1 แต่ละชิ้นมาเย็บ (Sewing) เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป การดำเนินงานจะมีขั้นตอนต่อเนื่องกันตั้งแต่ 10-100 ขั้นตอน โดยจะมีการส่งต่อส่วนที่เย็บแล้วเป็นทอดๆ ซึ่งขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญ

3. ขั้นตอนแต่งสำเร็จ (Finishing) เป็นขั้นตอนการนำเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากขั้นที่ 2 มาทำการตัดซั้ ด้าย รีด ตรวจสอบ พับ และทำการบรรจุ แล้วเก็บไว้ในคลังสินค้าเป็นอันเสร็จสิ้น

อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากที่สุด และยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจมาก ทั้งในส่วนของ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ระบบเศรษฐกิจสูงถึง 134,721 ล้านบาท และมีการจ้างงานสูงถึง 877,040 คน ในปี พ.ศ. 2538

เมื่อพิจารณาถึงภาพรวมของอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งระบบ พบว่าการใช้ปัจจัยการผลิตที่สำคัญ อันได้แก่ แรงงาน พลังงาน เทคโนโลยี และเงินทุน ในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม พบว่าในแต่ละชั้นมีการใช้ปัจจัยการผลิตเหล่านี้แตกต่างกันไปดังนี้ อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้น มีการใช้ปัจจัยการผลิตด้านพลังงาน เทคโนโลยี และเงินทุนสูงที่สุด เนื่องจากอุตสาหกรรมเส้นใยมีการใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรที่ทันสมัยมากที่สุด จึงส่งผลให้การใช้แรงงานในอุตสาหกรรมนี้มีน้อยตามไปด้วย สำหรับอุตสาหกรรมปั่นด้าย ทอผ้า และฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จซึ่งเป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นกลางนั้น การใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ จะแตกต่างกันไปในแต่ละอุตสาหกรรม ส่วนอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานมากที่สุด ซึ่งถือว่าเป็น Labor Intensive ในขณะที่การใช้ปัจจัยการผลิตอื่นๆ เช่น เทคโนโลยี พลังงาน และเงินทุน มีน้อยมาก (แผนภาพที่ 2) แต่เมื่อพิจารณาปริมาณการผลิตพบว่า อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มและเส้นใยประดิษฐ์มีปริมาณการผลิต และกำลังการผลิตสูง ส่วนอุตสาหกรรมปั่นด้ายและทอผ้าปริมาณการผลิตใกล้เคียงกันแต่ยังน้อยกว่าอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์

แผนภาพที่ 2 กำลังการผลิตและการใช้ปัจจัยการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

2.3.2 โครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

จำนวนโรงงาน

ในปี พ.ศ. 2538 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 5,096 โรงงาน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2537 ร้อยละ 6.4 โดยในจำนวนนี้เป็นโรงงานเครื่องนุ่งห่มมากที่สุดคือ 3,006 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 59 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด แต่ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงโรงงานขนาดเล็กที่มีจำนวนจักรเย็บผ้าไม่ถึง 20 เครื่อง (ตารางที่ 2.6) ซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งกระจายอยู่ทั่วไปในเขตกรุงเทพฯ โดยเฉพาะย่านโบริเบี ประตูน้า และสำเพ็ง และอยู่ทั่วไปในต่างจังหวัด นอกจากนี้จำนวนโรงงานในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม มีการขยายตัวมากที่สุด เนื่องจากโรงงานเครื่องนุ่งห่มสามารถตั้งขึ้นง่าย การผลิตไม่สลับซับซ้อนและมีการใช้เทคโนโลยีไม่มาก

ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการกล่าวหาว่าอุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ มีปัญหาผู้ผลิตน้อยรายไม่สามารถรองรับปริมาณผ้าดิบที่ผลิตได้ในประเทศ แต่ในปัจจุบันปัญหาดังกล่าวเริ่มหมดไป เนื่องจากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา รัฐบาลได้อนุญาตให้จัดตั้งโรงงาน ฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากอัตราการเพิ่มขึ้นของโรงงานฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จในปี พ.ศ. 2535 สูงถึงร้อยละ 26.6 เป็นผลให้มีโรงงานมากพอที่จะรองรับผ้าดิบได้อย่างพอเพียง แต่ปัจจุบันยังมีปัญหาเรื่องเทคโนโลยีการผลิตที่ไม่ทันสมัย เป็นผลให้ผ้าผืนสำเร็จรูปมีต้นทุนการผลิตสูงและไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้

โรงงานในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมปั่นด้ายจัดเป็นโรงงานขนาดใหญ่ เนื่องจากในการผลิตต้องอาศัยเครื่องจักรที่ทันสมัยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์นั้นเทคโนโลยีการผลิตทันสมัยมาก การผลิตต้องใช้เครื่องจักรทุกขบวนการผลิตจึงต้องมีการใช้ทุนและเทคโนโลยีสูงมาก โรงงานส่วนใหญ่จึงเป็นการร่วมทุนกับต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น และได้หัน เพื่อช่วยในการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตของโรงงานนั้นๆ ส่วนอุตสาหกรรมทอผ้า ฟอก ย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จ และอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม มีทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ แต่ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 70 ของแต่ละอุตสาหกรรมเป็นโรงงานขนาดกลางถึงเล็กทั้งสิ้น โดยที่โรงงานขนาดใหญ่มักจะเป็นโรงงานที่มีการใช้เครื่องจักรที่ทันสมัย มีการลงทุนสูง นอกจากนี้โรงงานขนาดใหญ่บางโรงงานยังมีขบวนการผลิตหลายขั้นตอนรวมกัน เช่น มีทั้งโรงงานปั่นด้าย และทอผ้า อยู่ในโรงงานเดียวกัน หรือ มีทั้งโรงงานปั่นด้าย ทอผ้า และการฟอกย้อมพิมพ์และแต่งสำเร็จ หรืออาจจะเป็นลักษณะของบริษัทในเครือที่ทำการผลิตต่อเนื่องกันทั้งอุตสาหกรรม

ตารางที่ 2.6 จำนวนโรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ปี พ.ศ. 2534-2538

หน่วย โรงงาน

อุตสาหกรรม	2534	2535	2536	2537	2538	อัตราเพิ่มเฉลี่ย
เส้นใยประดิษฐ์	11	13	16	16	16	9.82%
ปั่นด้าย	115	126	131	141	149	6.69%
ทอผ้า	642	666	708	729	741	3.65%
ถักผ้า	560	589	648	692	743	7.32%
แต่งสำเร็จ	271	343	395	426	441	12.95%
เครื่องนุ่งห่ม	2,029	2,211	2,530	2,787	3,006	10.33%
รวมทั้งอุตสาหกรรม	3,628	3,948	4,428	4,791	5,096	8.87%

หมายเหตุ : จำนวนโรงงานแต่งสำเร็จไม่ได้รวมอีกประมาณ 150 โรงงานที่อยู่ในโรงงานปั่นด้ายหรือทอผ้า

** จำนวนโรงงานเครื่องนุ่งห่มนี้ไม่ได้รวมโรงงานที่มีจำนวนจักรเย็บผ้าไม่เกิน 20 เครื่อง

ที่มา กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ, กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

จำนวนการใช้แรงงาน

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นแหล่งที่มีการจ้างแรงงานสูงอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีการจ้างงานถึง 1.1 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.15 ของการจ้างงานรวมในภาคอุตสาหกรรม ทั้งนี้เป็นการจ้างงานในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มมากที่สุด โดยมีการจ้างงานสูงถึง 877,040 คน (เฉพาะแรงงานในการผลิต) ในปี พ.ศ. 2538 หรือคิดเป็นร้อยละ 76.7 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ส่วนอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานน้อยที่สุด คือ อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ โดยมีการจ้างงานเพียง 16,500 คิดเป็นร้อยละ 1.4 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ (ตารางที่ 2.7)

กำลังการผลิต

การวัดกำลังการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะพิจารณาจาก จำนวนเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต ยกเว้นอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ที่วัดกำลังการผลิตจากกำลังการผลิตจริง โดยในปี พ.ศ. 2538 อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีกำลังการผลิต 599,885 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2537 ร้อยละ 22.6 ในจำนวนนี้เป็นการผลิตเส้นใยโพลีเอสเตอร์มากที่สุดถึง ร้อยละ 73.8 ของกำลังการผลิตรวม และมีการขยายกำลังการผลิตมากที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2532-2538 คือร้อยละ 23.32 ต่อปี โดยเป็นเส้นใยโพลีเอสเตอร์ชนิดเส้นใยสั้น (Staple Fiber : SF) มากที่สุด 232,300 ตัน และเส้นใยยาวชนิด Pre-Oriented Yarn

(POY) มีการขยายตัวมากที่สุด คือ ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 59.16 ต่อปี ในขณะที่เส้นใยอะคริลิกมีกำลังการผลิตน้อยที่สุดเพียง 37,000 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 6 ของกำลังการผลิตรวม (ตารางที่ 2.8)

กำลังการผลิตในอุตสาหกรรมทอผ้า ปั่นด้าย และเครื่องนุ่งห่มวัดจากจำนวนเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต โดยในปี พ.ศ. 2538 มีเครื่องทอผ้า 135,316 เครื่อง เครื่องดักผ้า 116,813 เครื่อง แขนปั่นด้าย 4,034,478 แขน และจักรเย็บผ้า 779,396 เครื่อง (ตารางที่ 2.9) ซึ่งปริมาณการเพิ่มขึ้นของเครื่องจักรในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเปลี่ยนแปลงไม่มากนักในระยะ 3-4 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเริ่มซบเซา โดยในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาเครื่องทอผ้ามีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.14 ต่อปี ส่วนเครื่องดักผ้า เครื่องปั่นด้ายและจักรเย็บผ้ามีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.21 4.65 และ 1.55 ต่อปี ตามลำดับ

ตารางที่ 2.7 จำนวนการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปีพ.ศ. 2534-2538

หน่วย : คน

อุตสาหกรรม	2534	2535	2536	2537	2538	อัตราเพิ่มเฉลี่ย
เส้นใยประดิษฐ์	14,310	15,400	16,000	16,500	16,500	3.62%
ปั่นด้าย	57,220	60,730	61,310	62,460	65,050	3.26%
ทอผ้า	58,700	61,990	64,320	65,280	65,590	2.81%
ดักผ้า	53,110	59,200	62,700	64,800	67,840	6.31%
แต่งสำเร็จ	41,160	45,980	49,310	51,020	51,870	5.95%
เครื่องนุ่งห่ม	813,410	827,330	846,470	862,500	877,040	1.90%
รวมทั้งอุตสาหกรรม	1,037,910	1,070,630	1,100,110	1,122,560	1,143,890	2.46%

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ, กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

ตารางที่ 2.8 กำลังการผลิตเส้นใยประดิษฐ์ ปีพ.ศ. 2532-2538

เส้นใยประดิษฐ์	หน่วย ตัน						
	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538
โพลีเอสเตอร์	138,845	183,381	218,424	274,718	332,207	354,380	442,700
Filament Yarn	30,635	35,630	37,498	48,673	64,700	67,880	74,700
Pre-Oriented Yarn	8,347	14,071	39,289	67,869	79,707	95,500	135,700
Staple Fiber	99,863	133,680	141,537	158,176	187,800	191,000	232,300
ไนลอน	23,538	24,608	28,206	39,698	47,389	52,813	55,185
Filament Yarn	20,938	21,368	23,238	30,141	36,300	40,448	42,820
Pre-Oriented Yarn	2,600	3,240	4,968	9,557	11,089	12,365	12,365
อะคริลิก		14,400	15,840	16,791	18,407	17,000	37,000
เรยอง						65,000	65,000
รวมทั้งอุตสาหกรรม	162,383	222,389	262,470	331,207	398,003	489,193	599,885
อัตราเพิ่มเฉลี่ย							21.32%
							16.02%
							59.16%
							15.11%
							15.26%
							12.66%
							29.68%
							20.77%
							24.33%

ที่มา ตามฐานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ใยสังเคราะห์

ตารางที่ 2.9 จำนวนเครื่องจักรในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปี พ.ศ. 2534-2538

เครื่องจักร	2534	2535	2536	2537	2538
แกนปั่นด้าย (แกน)	3,363,216	3,597,806	3,677,766	3,824,966	4,034,478
อัตราเพิ่ม	16.4%	6.98%	2.22%	4.00%	5.48%
เครื่องทอผ้า (เครื่อง)	124,315	129,283	133,773	135,176	135,316
อัตราเพิ่ม	7.3%	4.00%	3.47%	1.05%	0.10%
เครื่องดักผ้า (เครื่อง)	107,028	111,243	114,398	115,673	116,813
อัตราเพิ่ม	18.1%	3.94%	2.84%	1.11%	0.99%
จักรเย็บผ้า (เครื่อง)	732,799	745,343	764,229	771,495	779,396
อัตราเพิ่ม	15.2%	1.71%	2.53%	0.95%	1.02%

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ, กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

ปริมาณการผลิต

ปริมาณการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มสามารถแยกพิจารณาตามประเภทของอุตสาหกรรมย่อยได้ดังนี้

1. อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์

การผลิตเส้นใยประดิษฐ์ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปเส้นใยสั้น (Staple Fiber) ซึ่งนิยมนำมาผสมกับใยฝ้ายเพื่อปั่นเป็นด้าย TC* (Tetoron-Cotton) และมีเส้นใยบางส่วนที่ผลิตในรูปเส้นใยยาว (Filament Yarn) ซึ่งมีทั้งที่อยู่ในรูปของ Pre-Oriented Yarn หรือ POY เป็นเส้นใยประดิษฐ์แบบยาวกึ่งยัด มีลักษณะคล้ายเส้นใยแบบยาว แต่ต่างกันตรงที่ว่าเส้นใยชนิดนี้ยังสามารถถูกยัดได้อีกประมาณ 1.5-1.7 เท่า และ Fully Oriented Yarn (FOY หรือ FY) ซึ่งเส้นใยยาวเหล่านี้มีความยาวต่อเนื่องกันเหมือนเส้นด้ายอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องนำไปผ่านขั้นตอนการปั่นด้ายอีก แต่ต้องผ่านขั้นตอนการ Texturing ซึ่งเป็นขั้นตอนการทำให้เส้นใยเกิดความยืดหยุ่นเป็นสปริงในตัว และเป็นการแต่งคุณสมบัติของเส้นใยให้เป็นไปตามความต้องการใช้งาน เช่น ความนุ่มนวลในการสัมผัส ความทนต่อแรงดึง การคงรูป และคุณสมบัติในการนำความร้อน เป็นต้น แต่เมื่อพิจารณาความต้องการใช้เส้นใยยาวในประเทศ พบว่าค่อนข้างน้อย

* TC เป็นชื่อที่นิยมเรียกค้าผสมระหว่างเส้นใยประดิษฐ์และเส้นใยฝ้าย ใช้แทนคำว่า (Polyester-Cotton)

เมื่อเทียบสัดส่วนกับความต้องการใช้ในประเทศอื่นๆ เนื่องจากโรงทอผ้าในประเทศนิยมใช้ด้ายฝ้าย และด้าย TC มากกว่า

ปริมาณการผลิตเส้นใยประดิษฐ์มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องมาจากการขยายตัวของกำลังการผลิตในโรงงานเส้นใยประดิษฐ์ในระยะเวลา 4-5 ปีที่ผ่านมา โดยในปี พ.ศ. 2538 มีปริมาณการผลิตเส้นใยประดิษฐ์ทั้งสิ้น 0.52 ล้านตัน มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 13.5 ต่อปีส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มขึ้นของเส้นใยโพลีเอสเตอร์ โดยเฉพาะเส้นใยยาว มีการขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ 26.8 ต่อปี ส่วนเส้นใยเรยอนปริมาณการผลิตขยายตัวน้อยมาก เพียงร้อยละ 1.7 ต่อปี (ตารางที่ 2.10)

ตารางที่ 2.10 ปริมาณการผลิตเส้นใยประดิษฐ์ ปีพ.ศ. 2534-2538

						หน่วย พันตัน
เส้นใยประดิษฐ์	2534	2535	2536	2537	2538	อัตราเพิ่มเฉลี่ย
โพลีเอสเตอร์	222.5	256.8	324.1	368.6	391.5	15.17%
Staple Fiber	147.4	157.5	179.5	194.8	201.5	8.13%
Filament Yarn	29.2	43.9	66.4	75.2	75.4	26.76%
Pre-Oriented Yarn	45.9	55.4	48.2	98.6	114.6	25.70%
ไนลอน	22.3	39.2	33.9	51.7	50.2	22.49%
Filament Yarn	15.4	32.9	25.4	39.1	36.2	23.82%
Pre-Oriented Yarn	6.9	6.3	8.5	12.6	14.0	19.35%
อะคริลิก	14.0	16.8	18.0	17.0	20.0	9.33%
เรยอน	55.0	59.8	59.8	60.0	58.8	1.68%
รวม	313.8	372.6	435.8	497.3	520.5	13.49%

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ, กระทรวงอุตสาหกรรม

2. อุตสาหกรรมปั่นด้าย

การผลิตเส้นด้ายหรือการปั่นด้ายเป็นการนำเส้นใยสั้น (Staple Fiber) มาปั่นต่อเนื่องกันให้เป็นเส้นด้ายที่มีความยาวมากๆ เพื่อนำมาใช้ในการอุตสาหกรรมทอผ้า ซึ่งเส้นด้ายที่ใช้กันอยู่ในแวดวงอุตสาหกรรมทอผ้ามีอยู่หลายชนิดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ว่าต้องการทำเป็นผลิตภัณฑ์ใด ส่งผลให้ขอบข่ายการผลิตเส้นด้ายมีความหลากหลาย โดยการปั่นด้ายส่วนใหญ่เป็นการปั่นด้ายฝ้ายและด้ายฝ้ายผสมเส้นใยประดิษฐ์ ซึ่งมีทั้งฝ้ายผสมโพลีเอสเตอร์ หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า TC และฝ้ายผสมเรยอน (TR) ซึ่งสัดส่วนการผสมกันระหว่างฝ้ายและเส้นใยประดิษฐ์มีหลายสัดส่วนขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดหรือ

ของผู้ผลิต เช่น 65/35, 70/30 เป็นต้น นอกจากนี้เส้นด้ายที่ผลิตได้ยังมีความแตกต่างกันในเรื่องของขนาดอีก โดยมีเบอร์ด้ายเป็นตัวกำหนดขนาดเล็กหรือใหญ่ของเส้นด้าย คือเส้นด้ายขนาดโต (หยาบ) จะมีขนาดตั้งแต่ Ne* 20 ลงมา ขนาดปานกลางจะอยู่ระหว่าง Ne 20 ถึง Ne 60 ขนาดเล็ก (ละเอียด) มีตั้งแต่เบอร์ Ne 60 ขึ้นไป จะสังเกตเห็นได้ว่าเส้นด้ายเบอร์ต่ำจะมีขนาดโต เพราะการวัดขนาดของเส้นด้ายตามระบบนี้เป็นการคำนวณตามความยาวของเส้นด้ายต่อหน่วยน้ำหนัก เส้นด้ายละเอียดจะมีความยาวต่อหน่วยน้ำหนักมากจึงใช้เบอร์สูง และในการปั่นด้ายเบอร์สูงจะทำได้ยากกว่าและช้ากว่าราคาขายจึงดีกว่า ปัจจุบันผู้ผลิตในประเทศส่วนใหญ่ผลิตเส้นด้ายเบอร์ต่ำกว่า Ne 40 ลงมา

การผลิตเส้นด้ายเดิมเป็นการผลิตด้ายฝ้ายเป็นหลัก ส่วนเส้นด้ายใยประดิษฐ์เริ่มมีการผลิตมากขึ้นในระยะเวลา 4-5 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากผู้ผลิตในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์เริ่มมีการขยายตัวอย่างมาก โดยมีผู้ผลิตรายใหม่เข้ามาในอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้ในปัจจุบันการผลิตเส้นด้ายใยประดิษฐ์มีมากกว่าเส้นด้ายฝ้าย ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนการผลิตเส้นด้ายใยประดิษฐ์มีสูงถึงร้อยละ 64.17 ในขณะที่การผลิตเส้นด้ายฝ้ายมีสัดส่วนร้อยละ 35.58 ของปริมาณการผลิตเส้นด้ายทั้งหมด (ตารางที่ 2.11)

3. อุตสาหกรรมทอผ้า

ผ้าผืนที่ผลิตได้ในอุตสาหกรรมทอผ้าสามารถจำแนกได้เป็น 2 ชนิด คือ ผ้าทอและผ้าดก โดยผ้าผืนที่ผลิตได้มักเป็นผ้าทอมากกว่าผ้าดก นอกจากนี้การผลิตผ้าทอยังสามารถแยกย่อยตามวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตด้วย โดยสามารถแบ่งได้เป็น ผ้าทอจากฝ้าย และผ้าทอจากใยประดิษฐ์ ซึ่งผ้าผืนที่ผลิตได้ส่วนใหญ่เป็นผ้าผืนที่ผลิตได้จากเส้นใยประดิษฐ์ ประมาณร้อยละ 67.5 ของปริมาณการผลิตผ้าทอรวม (ตารางที่ 2.11)

อัตราการขยายตัวการผลิตของผ้าผืนของไทยเฉลี่ยร้อยละ 8 ต่อปี แต่เป็นการขยายตัวในอัตราที่ลดลง สืบเนื่องมาจากสภาวะตลาดที่เริ่มมีปัญหา แต่เมื่อแยกพิจารณาผ้าผืนเป็นรายชนิด พบว่า การขยายตัวเฉลี่ยของผ้าใยประดิษฐ์สูงถึงร้อยละ 16.5 ต่อปี ในขณะที่การผลิตผ้าฝ้ายลดลงตลอดระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา

การผลิตผ้าผืนของอุตสาหกรรมผ้าผืนไทยเดิมเป็นการผลิตในลักษณะของการผลิตสินค้าน้อยชนิดและผลิตเป็นจำนวนมากๆ (Mass Production) แต่ปัจจุบันการผลิตเริ่มเปลี่ยนมาเป็นการผลิตสินค้าที่มีความหลากหลายมากขึ้นและจำนวนไม่มากนัก ซึ่งส่วนมากเป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า และเน้นที่คุณภาพและความรวดเร็วในการส่งมอบเป็นสำคัญ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสภาวะตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป

* Ne หน่วยของการวัดขนาดของเส้นด้ายตามระบบ English Count Number (Ne)

4. อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม

การผลิตในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มประกอบด้วยการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องยกทรง ถุงเท้า ถุงน่องและถุงมือผ้า โดยการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปสามารถแบ่งได้เป็น การผลิตจากผ้าทอและการผลิตจากผ้าดก ส่วนการผลิต เครื่องยกทรง ถุงเท้า ถุงน่อง และถุงมือผ้า เป็นการผลิตจากผ้าดกเป็นส่วนใหญ่

ปริมาณการผลิตเครื่องนุ่งห่มของอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทยมีสัดส่วนใกล้เคียงกันระหว่างเครื่องนุ่งห่มที่ผลิตจากผ้าทอและผ้าดก โดยในปี พ.ศ. 2538 ปริมาณการผลิตเครื่องนุ่งห่มจากผ้าทอ 1,257.2 ล้านชิ้น หรือคิดเป็นร้อยละ 53.2 ของปริมาณการผลิตเครื่องนุ่งห่มรวม ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 47.8 เป็นการผลิตเครื่องนุ่งห่มจากผ้าดก หรือ 1,104.8 ล้านชิ้น เมื่อพิจารณาการขยายตัวของปริมาณการผลิตเครื่องนุ่งห่มในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา มีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4.18 ต่อปี แต่ทั้งนี้การขยายตัวดังกล่าวเป็นไปในอัตราที่ลดลง เป็นผลมาจากอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยเริ่มเผชิญปัญหาจากประเทศคู่แข่งที่มีอัตราค่าจ้างแรงงานต่ำกว่า เช่น จีน อินโดนีเซีย ส่งผลให้ตลาดต่างประเทศของเครื่องนุ่งห่มไทยซบเซา การผลิตเครื่องนุ่งห่มจึงเพิ่มขึ้นในอัตราที่ไม่สูงมาก แต่เครื่องนุ่งห่มที่ผลิตจากผ้าดกมีอัตราการขยายตัวค่อนข้างสูงกว่าเครื่องนุ่งห่มชนิดอื่น เนื่องจากภาวะตลาดของเครื่องนุ่งห่มชนิดผ้ายัดยังไม่ประสบปัญหาการซบเซาของตลาดมากเท่าตลาดของเครื่องนุ่งห่มที่ผลิตจากผ้าทอ

ตารางที่ 2.11 ปริมาณการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปี พ.ศ. 2534-2538

อุตสาหกรรม	2534	2535	2536	2537	2538	อัตราเพิ่มเฉลี่ย
ปั่นด้าย (พันตัน)	649.4	754.2	757.3	754.4	779.3	4.66%
ด้ายฝ้าย	344.1	375.4	338.3	280.0	305.9	-2.90%
ด้ายใยประดิษฐ์	305.3	378.8	419.0	474.4	473.4	11.59%
ทอผ้า (ล้านตารางหลา)	4,034.7	4,430.7	4,399.5	5,030.8	5,485.0	7.98%
ผ้าฝ้าย	2,008.8	2,178.9	1,949.4	1,636.1	1,758.7	-3.27%
ผ้าใยประดิษฐ์	2,025.9	2,251.8	2,450.1	3,394.7	3,726.3	16.46%
ผ้าดก (พันตัน)	214.0	235.1	231.1	214.0	233.5	2.20%
เครื่องนุ่งห่ม (ล้านชิ้น)	2,005.4	2,141.9	2,256.4	2,326.7	2,362.0	4.18%
ผลิตจากผ้าทอ	1,125.7	1,189.3	1,246.0	1,314.3	1,257.2	2.80%
ผลิตจากผ้าดก (ผ้ายัด)	879.7	952.6	1,010.4	1,012.4	1,104.8	5.86%

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ, กระทรวงอุตสาหกรรม

เทคโนโลยีการผลิต

การใช้เทคโนโลยีการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยส่วนใหญ่ยังมีการพัฒนาไปไม่มากนัก ยกเว้นอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ที่เทคโนโลยีการผลิตอยู่ในระดับสูง เนื่องจากผู้ผลิตในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ส่วนใหญ่มีการร่วมทุนกับนักลงทุนชาวต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น และได้ทุน ซึ่งจะคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการพัฒนาเทคโนโลยีตลอดเวลา ประกอบกับ อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์เป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอที่เกิดขึ้นยังไม่นานนักเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมสิ่งทออื่น ๆ

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยเป็นอุตสาหกรรมที่เก่าแก่ แต่ไม่ค่อยมีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตมากนัก ในขณะที่อุตสาหกรรมสิ่งทอโลกมีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตไปมาก ตัวอย่างเช่น การทอผ้า เครื่องทอผ้าที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยกว่าร้อยละ 70 เป็นการใช้เครื่องทอผ้าแบบเก่า คือเครื่องทอผ้าแบบมีกระสวย (Shuttle Loom) ในขณะที่เครื่องทอผ้าแบบไร้กระสวย (Shuttleless Loom) ซึ่งเป็นเครื่องทอผ้าที่มีการพัฒนาขึ้นมาใหม่ ซึ่งมีประสิทธิภาพการผลิตสูงกว่าเครื่องทอผ้าแบบมีกระสวย กล่าวคือ เครื่องทอผ้าแบบไร้กระสวยสามารถให้ผลผลิตได้มากกว่า 2-3 เท่า และคุณภาพของผลผลิตก็ดีกว่า เครื่องทอผ้าแบบมีกระสวย นอกจากนี้เครื่องทอผ้าแบบมีกระสวยยังมีข้อเสียเปรียบเครื่องทอผ้าแบบไร้กระสวยในเรื่องของการสิ้นเปลืองพลังงานค่อนข้างสูงเนื่องจากน้ำหนักกระสวยมีมาก อีกทั้งยังก่อให้เกิดเสียงดังซึ่งเกินกว่าระดับมาตรฐานที่หูจะรับฟังได้ ในส่วนของอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม จะมีเพียงโรงงานขนาดใหญ่และขนาดกลางจำนวนไม่มากนัก ที่นำเครื่องและโปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต ซึ่งได้แก่ CAD (Computer Aided Design) CAM (Computer Aided Manufacturing) เป็นระบบที่ช่วยในการออกแบบ จัดขนาด จัดวางแบบ และการตัดผ้า นอกจากนี้ยังได้มีการนำเครื่องตรวจผ้า ตัดผ้า ที่เชื่อมโยงกับระบบคอมพิวเตอร์และระบบเครื่องขนส่งมัดผ้า (Mover System) ที่ทันสมัยมาใช้อีกด้วย ซึ่งสามารถช่วยลดต้นทุนการใช้แรงงาน และประหยัดการใช้วัตถุดิบ ตลอดจนทำให้การผลิตรวดเร็วขึ้น

สำหรับเทคโนโลยีที่ใช้ในการปั่นด้ายจะแตกต่างกันมากในเรื่องของการปั่นด้าย กล่าวคือในการปั่นด้ายมีหลายวิธีการ แต่ที่นิยมใช้กันมากที่สุดได้แก่การปั่นด้าย ระบบ Ring Spinning เนื่องจากการปั่นด้ายระบบนี้มีความคล่องตัวสูงในการเปลี่ยนขนาดของเส้นด้ายที่จะทำการผลิต ซึ่งผู้ผลิตส่วนใหญ่ของไทยจะใช้เครื่องปั่นด้ายชนิดนี้ แต่ในปัจจุบันการปั่นด้ายเริ่มมีการใช้ระบบ Open-End Spinning มากขึ้น เนื่องจากเป็นระบบที่สามารถปั่นด้ายด้วยความเร็วรอบสูงกว่าระบบ Ring Spinning ประมาณ 3-4 เท่า แต่ข้อจำกัดของการปั่นด้ายระบบนี้คือ เหมาะสำหรับการปั่นด้ายขนาดใหญ่ เนื่องจากต้นทุนการผลิตจะสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในการผลิตเส้นด้ายที่มีขนาดเล็กลงเพราะความเร็วรอบสูงกว่า นอกจากนี้คุณภาพในเรื่องของความเหนียวของเส้นด้ายก็จะต่ำกว่าการปั่นด้ายแบบ Ring Spinning ถึงแม้ว่าเครื่องปั่น

ด้ายทั้งสองระบบจะมีการพัฒนาควบคู่กันไปแต่ระบบ Open-End Spinning จะมีการพัฒนาค่อนข้างเร็วกว่า โดยเฉพาะในเรื่องของความเร็วในการปั่นด้าย สำหรับการเลือกชนิดของระบบการปั่นด้ายของผู้ผลิตจะขึ้นอยู่กับชนิดของเส้นด้ายที่ต้องการจะผลิตว่าเหมาะกับระบบการปั่นด้ายแบบไหน แต่ทั้งนี้ผู้ผลิตเส้นด้ายของไทยควรจะคำนึงถึงการผลิตเส้นด้ายที่มีคุณภาพและมูลค่าเพิ่มสูง เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันให้แก่อุตสาหกรรมปั่นด้ายของไทย ซึ่งอาจทำได้โดยการผลิตเส้นด้ายที่เบอร์สูงขึ้นหรือมีขนาดเล็กลง เนื่องจากเส้นด้ายที่มีขนาดเล็กสามารถขายได้ราคาดีกว่า สำหรับผู้ผลิตที่ทำการผลิตเส้นด้ายเบอร์ต่ำหรือเส้นโต อาจจะทำให้การปรับปรุงคุณภาพของเส้นด้ายให้มีคุณสมบัติพิเศษต่างๆ เพิ่มขึ้น และเป็นที่ต้องการของตลาดในอนาคต เช่น Fancy Yarn

เทคโนโลยีที่ใช้ในการฟอก ย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะตามขบวนการผลิต คือ การผลิตแบบต่อเนื่อง (Continuous Process) เป็นขบวนการผลิตที่เหมาะสมสำหรับการฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ ผ้าในปริมาณมาก เครื่องจักรที่ใช้เป็นเครื่องจักรทันสมัย มีเทคโนโลยีการผลิตสูง และเป็นระบบอัตโนมัติมากขึ้น เป็นผลให้มีการใช้แรงงานน้อยลง ผ้าผืนสำเร็จรูปที่ผ่านขบวนการผลิตนี้จะมีคุณภาพสม่ำเสมอตลอดทั้งผืนและมีต้นทุนการผลิตต่ำ การผลิตแบบต่อเนื่องนี้จะมีใช้ในโรงงานที่มีขนาดใหญ่ โดยเฉพาะโรงงานที่เป็นของนักลงทุนชาวต่างประเทศ หรือโรงงานที่มีการร่วมทุนกับชาวต่างประเทศ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันแฟชั่นและความนิยมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้โรงงานได้รับคำสั่งซื้อในปริมาณที่น้อยและหลากหลายมากขึ้น เป็นผลให้การใช้เครื่องจักรของโรงงานไม่เต็มประสิทธิภาพและมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

ขบวนการผลิตแบบที่สอง คือ การผลิตแบบไม่ต่อเนื่อง (Batch Process) เป็นขบวนการผลิตที่เหมาะสมกับการผลิตในปริมาณที่ไม่มาก ตามความจำกัดของเครื่องจักร ราคาเครื่องจักรที่ใช้ไม่สูงนักมีการใช้น้ำในการผลิตมาก การผลิตแบบไม่ต่อเนื่องนี้มีการใช้กันมากในโรงงานขนาดกลางถึงเล็ก

แนวโน้มการผลิตในอุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ จะเป็นการผลิตทีละไม่มาก (Small Lot) และมีความหลากหลายในการผลิตมากขึ้น (Flexible) และที่สำคัญคือ ผู้ผลิตจะต้องมีความรู้ความสามารถในเรื่องของเทคนิคการย้อม การพิมพ์ และการแต่งสำเร็จ มากยิ่งขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันอุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ ขาดแคลนบุคลากรด้าน เคมีสิ่งทอมาก โดยเฉพาะการแต่งสำเร็จ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยประสบการณ์ จากที่ปฏิบัติจริงเป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาการนำเข้าเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอ พบว่า การนำเข้าเครื่องจักรส่วนใหญ่ยังคงเป็นเครื่องจักรที่ไม่ทันสมัย ดังจะเห็นได้จาก สัดส่วนการนำเข้าของเครื่องทอผ้ากว่าร้อยละ 60 ของการนำเข้าเครื่องทอผ้าทั้งหมดเป็นการนำเข้าเครื่องทอผ้าสมัยเก่า (Shuttle Loom) ส่วนการนำเข้าจักรเย็บผ้าที่เป็นเครื่องแบบอัตโนมัติไม่ถึงร้อยละ 10 ของการนำเข้าจักรเย็บผ้าทั้งหมด (ตารางที่ 2.12)

ตารางที่ 2.12 ปริมาณการนำเข้าเครื่องจักรในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ปีพ.ศ. 2534-2538

	หน่วย : เครื่อง									
	2534	สัดส่วน	2535	สัดส่วน	2536	สัดส่วน	2537	สัดส่วน	2538	สัดส่วน
เครื่องทอผ้า	7,758	100%	17,094	100%	5,591	100%	3,923	100%	5,088	100%
แบบมีกระสวย	4,732	61.00%	14,050	82.19%	3,388	60.60%	2,943	75.02%	2,833	55.68%
แบบไร้กระสวย	2,988	38.52%	2,891	16.91%	1,614	28.87%	703	17.92%	1,711	33.63%
สำหรับทอผ้าหน้ากว้าง	38	0.49%	153	0.90%	589	10.53%	277	7.06%	544	10.69%
จักรเย็บผ้า	109,762	100%	152,930	100%	132,921	100%	117,789	100%	102,162	100%
กัตโนมัต	7,358	6.70%	2,815	1.84%	2,408	1.81%	1,312	1.11%	2,022	1.98%
อื่นๆ	102,404	93.30%	150,115	98.16%	130,513	98.19%	116,477	98.89%	100,140	98.02%

ที่มา กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

วัตถุดิบ

การใช้วัตถุดิบในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีทั้งในส่วนของ การใช้วัตถุดิบในประเทศ และการนำเข้าจากต่างประเทศ โดยอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศเกือบทั้งหมด เช่น EG (Ethylene Glycol) นำเข้าจาก แคนาดา ซาอุดีอาระเบีย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และ สหรัฐอเมริกา PTA (Pure Terephthalic Acid) นำเข้าจาก ญี่ปุ่น ไต้หวัน อังกฤษ และเกาหลีใต้ DMT (Dimethyl Terephthalene) นำเข้าจาก เม็กซิโก เกาหลีใต้ เบลเยียม และสเปน CPL (Caprolactum) นำเข้าจาก ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ โปแลนด์ และสเปน และ AGY (Acrylonitrile) นำเข้าจากประเทศ ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์ แต่ในปัจจุบัน PTA และ CPL สามารถผลิตได้ในประเทศไทยแล้ว (เริ่มมีการผลิตในปี พ.ศ. 2539) แต่ปริมาณการผลิตยังไม่สามารถสนองตอบความต้องการได้ทั้งหมด อีกทั้งราคาสูงกว่านำเข้าจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตามคาดว่าในอนาคตไทยจะสามารถพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศลดลง นอกจากนี้อุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ ก็มีการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศโดยเฉพาะสีย้อมในสัดส่วนที่สูงถึง ร้อยละ 80 ของการใช้สีย้อมทั้งหมด สาเหตุที่มีการนำเข้าสีย้อมจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูง เพราะว่า สีย้อมที่ผลิตได้ในประเทศยังมีข้อจำกัดด้านความหลากหลายของสี ความเข้มของสีย้อมแต่ละระดับยังมีความไม่แน่นอน ความสามารถในการละลาย เป็นผลให้มีการตกค้างของโลหะหนักเกินกว่า มาตรฐานที่กรมโรงงานกำหนด สีย้อมส่วนใหญ่นำเข้าจากประเทศเยอรมนี สวิตเซอร์แลนด์ และญี่ปุ่น

อุตสาหกรรมปั่นด้ายและทอผ้า มีการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศในสัดส่วนที่ไม่สูงมากนัก เพราะวัตถุดิบที่ผลิตได้ในประเทศมีปริมาณมากพอและคุณภาพดี ตรงตามความต้องการของตลาด วัตถุดิบที่นำเข้าได้แก่ เส้นใย หรือเส้นด้าย ที่ไม่สามารถผลิตได้ในประเทศ ยกเว้น ฝ้าย ที่ผลิตได้ไม่เพียง

สอดคล้องความต้องการภายในประเทศ ซึ่งต้องพึ่งการนำเข้าจากต่างประเทศสูงถึงร้อยละ 80-90 ของการใช้เส้นใยฝ้ายทั้งหมด ส่วนใหญ่นำเข้าจากประเทศ สหรัฐอเมริกา รัสเซีย อาร์เจนตินา และปากีสถาน ส่วนอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มยังต้องพึ่งการนำเข้าผ้าผืนจากต่างประเทศซึ่งเป็นผ้าผืนที่แต่งสำเร็จแล้วสามารถนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปได้ทันที ในขณะที่คุณภาพผ้าผืนในประเทศสามารถนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้ผลิตเครื่องนุ่งห่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตเพื่อการส่งออกนั้นผู้ผลิตส่วนหนึ่งจะผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า ซึ่งลูกค้าจะระบุแบบ ชนิด และแหล่งของวัตถุดิบนั้นมาให้ การนำเข้าผ้าผืนจากต่างประเทศจะสะดวกรวดเร็วและได้แบบที่ทันสมัยตรงตามความต้องการของลูกค้ามากกว่า นอกจากนี้ผู้ผลิตยังสามารถขอคืนภาษีนำเข้าได้อีกด้วย โดยที่ผ้าผืนที่นำเข้ากว่าร้อยละ 80 ของปริมาณการนำเข้าทั้งหมด นำเข้าจากประเทศไต้หวัน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น จีน และฮ่องกงตามลำดับ

ตารางที่ 2.13 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเส้นใยประดิษฐ์ ปี พ.ศ. 2535-2538

หน่วย : พันตัน, ล้านบาท

	2535		2536		2537		2538	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
PTA	213.65	3,436.52	289.25	4,726.75	360.45	5,967.83	353.96	10,059.27
EG	98.36	1,103.49	136.08	1,458.83	154.80	1,735.96	166.36	2,885.80
CPL	40.53	1,696.04	45.73	1,601.62	57.39	1,777.93	55.49	2,482.00
DMT	41.52	510.59	46.78	638.31	53.43	877.36	67.85	1,783.25
AGY	20.74	351.59	21.48	341.48	29.16	513.95	39.67	1,306.41

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

การพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศ

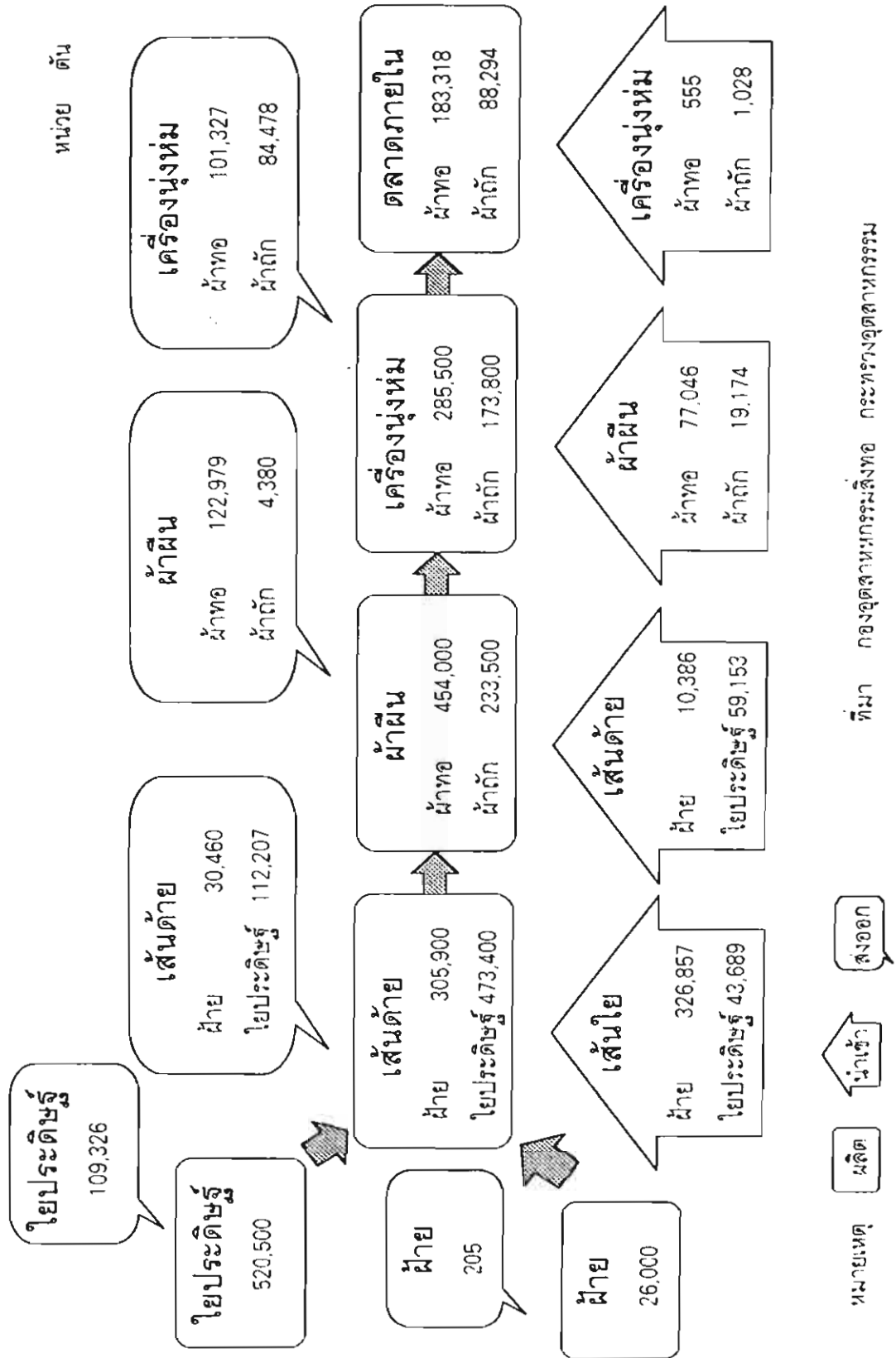
อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศมากที่สุด เนื่องจากวัตถุดิบที่สำคัญในการผลิต คือผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม มีการผลิตในประเทศน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ จึงอาจกล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศเกือบทั้งหมด รองลงมาได้แก่อุตสาหกรรมปั่นด้าย เนื่องจากในการผลิตเส้นด้ายฝ้ายของไทยต้องอาศัยวัตถุดิบ คือ ใยฝ้ายจากต่างประเทศสูงถึง 326,857 ตัน ในขณะที่ปริมาณการผลิตในประเทศมีเพียง 205 ตันเท่านั้น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การผลิตด้ายฝ้ายต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศเกือบทั้งหมดเช่นเดียวกัน ในขณะที่

เส้นด้ายใยประดิษฐ์มีการพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศไม่มากนัก ในส่วนที่เป็นใยประดิษฐ์ที่ไม่สามารถผลิตได้ในประเทศ คือประมาณร้อยละ 96 ของปริมาณการใช้ใยประดิษฐ์รวม สำหรับอุตสาหกรรมทอผ้านั้น การพึ่งพาเส้นด้ายจากต่างประเทศมีเพียงร้อยละ 98 ของปริมาณการใช้เส้นด้ายรวม ซึ่งนับว่าน้อยมาก และในส่วนของอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มก็มีการนำเข้าผ้าผืนจากต่างประเทศเหมือนกัน คือประมาณ ร้อยละ 14.7 ของปริมาณการใช้ผ้าผืนรวม ส่วนใหญ่เป็นผ้าผืนสำเร็จรูปที่มีคุณภาพดีเพื่อนำมาผลิตเครื่องนุ่งห่มส่งออก กล่าวโดยสรุปแล้ว มีเพียงอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมปั่นด้าย (เฉพาะด้ายฝ้าย) เท่านั้น ที่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศในอัตราที่สูงเกือบร้อยละ 100 (แผนภาพ ที่ 3)

ดังได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทั้งระบบ และอุตสาหกรรมที่กำหนดว่าอุตสาหกรรมขั้นต้นและขั้นกลางจะผลิตอะไรเป็นจำนวนเท่าใด คุณภาพเป็นอย่างไร และเวลาใด ก็คือ อุตสาหกรรมขั้นปลายหรืออุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งในทางทฤษฎีแล้วอุตสาหกรรมย่อยในระบบต้องสามารถพึ่งพากันได้อย่างต่อเนื่องและครบวงจร โดยพึ่งพาวัตถุดิบขั้นต้นและวัตถุดิบกึ่งสำเร็จรูปจากต่างประเทศให้น้อยที่สุด เพื่อให้ได้มีการนำทรัพยากรในประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ระบบอุตสาหกรรมเต็มที่ ก่อนที่จะต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศอย่างไม่จำเป็น และทั้งยังให้เกิดความสมดุลของอุตสาหกรรมในอันที่จะสามารถเกื้อกูลกันได้ทั้งระบบอีกด้วย แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้วอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยในแต่ละขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่ขั้นต้น ขั้นกลาง จนถึงขั้นปลาย ยังไม่สามารถพึ่งพากันได้อย่างสมบูรณ์และต่อเนื่องเป็นระบบ เป็นเหตุให้ระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไม่ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนใช้ทรัพยากรในอุตสาหกรรมนั้นๆ อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุสำคัญหลายประการ แต่ที่สำคัญ คือ การขาดการพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัยและการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องต้องกันทั้งระบบของอุตสาหกรรม อันเป็นผลมาจากการปรับตัวไม่ทันกาล (Time Lag) ในอุตสาหกรรม กล่าวคือ ในการผลิตสินค้าชนิดใหม่ที่ตลาดกำลังเป็นที่นิยมของอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม จะต้องใช้เวลานานในการที่จะให้อุตสาหกรรมขั้นกลางและขั้นต้น เตรียมตัวเพื่อผลิตวัตถุดิบป้อนให้กับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม เป็นผลให้ผู้ผลิตในแต่ละขั้นรวมทั้งอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มในประเทศ หันไปซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศ ดังนั้นการพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศจึงยังคงต้องมียู่ แต่ถ้าอุตสาหกรรมทั้งระบบมีเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยผลิตได้รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นสูง กอปรกับมีการวางแผนการผลิตล่วงหน้าเพื่อให้อุตสาหกรรมแต่ละขั้นเตรียมพร้อมในการผลิตก็จะทำให้การพึ่งพากันภายในอุตสาหกรรมมีมากขึ้น

เพราะฉะนั้นในการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอไม่ว่าจะเป็นขั้นใด จะต้องทำการพัฒนาไปพร้อมๆ กันทั้งระบบเพื่อจะได้ทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยเกิดความแข็งแกร่ง ตัวอย่างเช่น การปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตในอุตสาหกรรมทอผ้าโดยการหันมาใช้เครื่องทอผ้าประเภทไร้ กระจสวย ในการผลิตจะต้องใช้เส้นด้ายที่มีความเหนียวสูง ดังนั้น การผลิตเส้นด้ายและเส้นใย ก็จะต้อง ทำการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมทอผ้า เพื่อที่จะทำให้ การพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศลดลง ขณะเดียวกันก็จะได้สินค้ารวดเร็วทันความต้องการ เนื่องจาก การขนส่งในประเทศใช้เวลาสั้นกว่า เมื่อวัตถุดิบตั้งแต่ต้นมีลักษณะคุณภาพและปริมาณตรงตามเวลา และความต้องการใช้ของผู้ผลิตในขั้นต่อไปแล้วก็ย่อมส่งผลให้การผลิตผลิตภัณฑ์ขั้นปลายคือ เครื่อง นุ่งห่มสามารถตอบสนองความพอใจของผู้บริโภคได้อย่างสมบูรณ์

แผนภาพที่ 3 ปริมาณการผลิต การนำเข้าและส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปีพ.ศ.2538

บทที่ 3

ภาวะตลาดและการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย

3.1 ภาวะตลาดสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศ

จากการที่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีหลายอุตสาหกรรมย่อยดังที่กล่าวมาแล้ว จึงมีผลิตภัณฑ์หลากหลาย ดังนั้นในการมองถึงความต้องการรวมในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจึงไม่สามารถพิจารณาได้ในภาพรวม เนื่องจากมีปัญหาทางด้านความแตกต่างกันของสินค้าและความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล ดังนั้นในการศึกษานี้จะใช้ “ความต้องการใช้เส้นใย” เป็นตัววัดถึงความต้องการใช้สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มแทน เนื่องจากในการผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไม่ว่าจะเป็นเส้นด้าย ผ้าผืน และเครื่องนุ่งห่มต่างๆ วัตถุดิบขั้นต้นที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม คือเส้นใย ซึ่งความต้องการใช้เส้นใยรวมในประเทศ จะครอบคลุมถึงความต้องการเส้นใยธรรมชาติและเส้นใยประดิษฐ์ในช่วงปีพ.ศ. 2530-2538 มีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 7.3 ต่อปี โดยการบริโภคเส้นใยรวมในปี พ.ศ. 2538 มีปริมาณทั้งสิ้น 784.7 พันตัน เพิ่มขึ้นจากในปีพ.ศ. 2537 ซึ่งมีการบริโภคเส้นใยรวมทั้งสิ้น 742.8 พันตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 เป็นการบริโภคเส้นใยประดิษฐ์ 444.7 พันตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 57 ของการบริโภคเส้นใยรวม และเมื่อพิจารณาเป็นช่วงเวลาแล้วการบริโภคเส้นใยรวมของไทยในช่วงปีพ.ศ. 2530-2534 มีการขยายตัวอย่างมากเฉลี่ยร้อยละ 14.3 ต่อปี ในขณะที่ช่วงปีพ.ศ. 2535-2538 การบริโภคเส้นใยรวมของไทยเริ่มมีการปรับตัวลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.1 ต่อปี จากที่เคยมีระดับการบริโภคสูงสุดในรอบ 10 ปี ณ ระดับ 785.1 พันตันในปีพ.ศ. 2535 ลดลงเป็น 776.0 พันตันในปีพ.ศ. 2536 เป็น 784.7 พันตันในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในช่วง 5 ปีแรกนั้น อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยอยู่ในช่วงการขยายตัวส่งผลให้การบริโภคเส้นใยในช่วงดังกล่าวขยายตัวในอัตราที่สูง และในช่วง 5 ปีหลังการที่ความต้องการใช้เส้นใยมีการชะลอตัวลงนั้นเป็นผลเนื่องมาจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยเริ่มประสบปัญหาด้านการตลาดโดยเฉพาะตลาดต่างประเทศที่ความสามารถในการแข่งขันเริ่มลดลงจะเห็นได้จากมูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยในช่วงปีพ.ศ. 2539 ลดลงถึงร้อยละ 14.2 และคาดว่า การบริโภคเส้นใยรวมของไทยในปีพ.ศ. 2539 จะอยู่ ณ ระดับที่ใกล้เคียงกับปีพ.ศ. 2538 คือมีปริมาณการบริโภคทั้งสิ้นประมาณ 781 พันตัน หรือลดลงร้อยละ 0.5 (ตารางที่ 3.1)